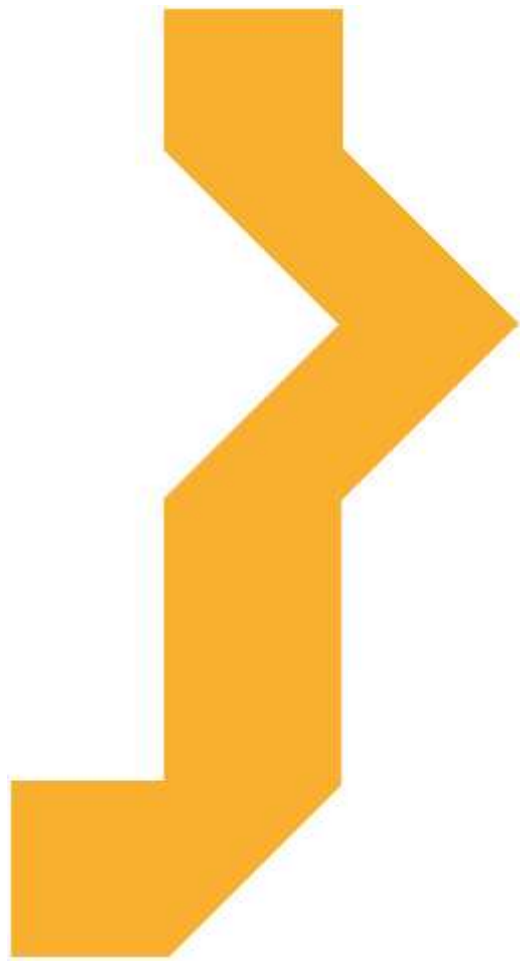

Autorské právo

JUDr. Olga Sovová, Ph.D.
JUDr. Miroslav Sova

Studijní materiál vznikl za podpory projektu
Vzájemným učením - cool pedagog 21. století (CZ.1.07/1.3.00/51.0007), který je
spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Základní informace o kurzu

Hodinová dotace přímé výuky: 5 hodin

Hodinová dotace samostudia: 20 hodin

Pravidla komunikace s lektorem: prostřednictvím e-mailové korespondence, dále pomocí helpdesku, je doporučena komunikace s mentorem projektu.

Anotace kurzu

Předmět je metodickým průvodcem studiem a základními znalostmi v oboru autorské právo. Studující se seznámí se základními pojmy v oboru teorie práva. Na základě zvládnuté právní terminologie a pochopení vzájemných vztahů občanského a autorského práva bude kladen důraz na ochranu práva duševního vlastnictví v praktickém životě. Pozornost bude věnována rovněž moderním technologiím a jejich využití s ohledem na autorská práva. V závěru kurzu budou pojednány prostředky autorskoprávní ochrany v právu veřejném.

Cíle kurzu

Cílem tohoto kurzu je, seznámit se se základními právními pojmy v oboru práva veřejného a soukromého, a na jejich základě si ujasnit postavení autorského práva. Dále studenti kurzu získají znalosti v oboru ochrany práva duševního vlastnictví v rozsahu nezbytném pro výklad pracovní činnosti učitele základní a střední školy i pro vlastní odbornou práci při přípravě na výuku. Praktickým cílem předmětu je, aby absolvent byl schopen aplikovat teoretické poznatky na případy, které musí řešit při své práci, a rovněž zvládl výklad konkrétního právního problému v souvislostech dalších oborů. V neposlední řadě je cílem, aby absolvent kurzu byl schopen předat nabyté znalosti svým kolegům, studentům a žákům.

Osnova kurzu

Základní pojmy

Duševní a tvůrčí činnost a její ukotvení v právním řádu České republiky

Autorský zákon a jeho systematika

Autorské právo ve školní praxi

Autorské právo a internet

Ochrana před zásahy do autorského práva

Jiná práva duševního vlastnictví

Test

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1	Základní pojmy	4
1.1	Výklad a aplikace práva.....	6
2	Duševní a tvůrčí činnost a její ukotvení v právním řádu České republiky	9
2.1	Obecné pojmy autorského práva.....	11
3	Autorský zákon a jeho systematika	14
3.1	Autorský zákon	14
4	Autorské právo ve školní praxi	20
5	Autorské právo a internet.....	26
6	Ochrana před zásahy do autorského práva	31
6.1	Ochrana osobnosti, soukromí a autorských práv v občanském zákoníku	31
6.2	Ochrana právem veřejným.....	33
7	Jiná práva duševního vlastnictví	37
7.1	Vynález/patent	38
7.2	Užitný a průmyslový vzor.....	38
7.3	Ochranná známka a označení původu	39
7.4	Topografie polovodičového výrobku.....	39
7.5	Ochrana průmyslových práv	39
8	Banka otázek.....	51

1 Základní pojmy

Cíle

V tomto textu se seznámíte se základními pojmy v oblasti autorských práv a rovněž se základy právní úpravy ochrany těchto práv. Zvláštní pozornost bude věnována specifikům pedagogické praxe. V rámci výuky jsou používána i vytvářena autorská díla, a proto je nezbytné, aby pedagogický pracovník byl nejen schopen posoudit, zda vytvořené dílo požívá zvláštní ochrany či nikoli, ale i sám aktivně přispíval k jejich správnému využívání a ochraně. Po absolvování kursu a prostudování studijních materiálů i doporučené literatury, budete schopni aplikovat nabyté teoretické poznatky nejdříve v rámci cvičení v kursu a poté i ve vlastní pedagogické praxi.

Úkolem této úvodní kapitoly je probrat základní terminologii v oboru právo. Po prostudování této kapitoly pochopíte obsah právních pojmů, budete schopni je aktivně používat, a především si vytvoříte základ k pochopení dalšího výkladu ve specializované části.

Pojmy k zapamatování

• právní vztahy	• subjektivní právo	• hodnotový systém
• právní odvětví	• objektivní právo	• informační systém
• právní norma	• právo veřejné	• hypotéza
• dispozitivní normy	• procesní právo	• dispozice
• kogentní - donucovací normy	• soukromé právo	• sankce
	• metoda právní úpravy	• smluvní volnost

Právo je multidimenzionální systém, který nelze jednoznačně vymezit, definovat, spočítat, změřit či zvážit. Jde o systém regulující chování lidí, ve kterém se pravidlo chování stává **právní normou**.

Obsah pravidel je předurčen systémem společenských vztahů, takže hovoříme o sociální rovině práva. **Právo je hodnotový systém**, neboť normativní regulace stanoví určité, celospolečensky chráněné priority a hodnoty. Právo je i mocenský systém, neboť realizuje politiku.

V neposlední řadě soubor právních norem informuje jejich adresáty, jak se mají chovat, které chování je dovolené - právem aprobované. Právo má i **funkci informačního systému**.

Objektivním právem nazýváme souhrn právních norem, tedy obecně závazná pravidla chování. Tato pravidla jsou formalizována a předepsaným způsobem publikována.

Adresáti norem mají možnost se určitým způsobem chovat. S jejich chováním pak právo spojuje určité následky. Výkon práva jednotlivci nazýváme **subjektivním právem**.

Předmětem právní regulace jsou společenské vztahy a jejich odlišnost. Na základě odlišnosti vztahů mezi adresáty navzájem a adresáty a státem se vytvářejí různá **právní odvětví** jako například:

- občanské právo,
- rodinné právo,
- živnostenské právo,
- trestní právo nebo
- správní právo.

Pro určení práv a povinností adresátů je velmi významná **metoda právní úpravy**. Z tohoto pohledu rozlišujeme **právo veřejné**, kdy je nutné i donucovacími prostředky chránit veřejný zájem. Pro veřejnoprávní úpravu jsou typické kogentní - donucovací normy. Tyto normy neumožňují účastníkům právního vztahu, aby se vzájemnou dohodou odchýlili od právního předpisu předepsané úpravy.

K odvětvím práva veřejného patří mj. správní právo, finanční právo a trestní právo.

Pro právní odvětví **soukromého práva** je typická zásada smluvní volnosti a dispozitivní normy, které stranám umožňují dohodnout si právní vztahy, které nejsou předpisy upraveny nebo je dohodnout odlišně od úpravy stanovené právními normami. Adresáti norem si však nemohou dohodnout takové smluvní vztahy, které jsou v rozporu s dobrými mravy, příčí se zákonu nebo jej obcházejí.

K odvětvím soukromého práva patří zejména občanské právo, autorské právo obchodní právo a pracovní právo.

Hranice mezi odvětvími veřejného a soukromého práva nejsou ostré, i právní obory mnohdy obsahují právní úpravu podle obou metod. Rozvojem vědy a společenským pokrokem vznikají i nové, interdisciplinární obory, které v sobě zahrnují více odvětví - například zdravotnické právo.

Hmotným právem nazýváme souhrn norem, které stanoví práva a povinnosti bezprostředně. **Hmotné právo** bývá zakotveno (kodifikováno) v zákonech (kodexech) jako jsou například občanský, obchodní nebo trestní zákoník.

Procesem neboli řízením nazýváme postup při aplikaci norem hmotného práva nebo jejich výkladu. **Procesní právo** chrání adresáty a dává jim nová práva a možnost domáhat se ochrany u stanoveného orgánu. Bývá zakotveno ve zvláštních procesních předpisech, jako jsou občanský soudní řád, trestní řád, správní řád.

Pro pochopení, jak právo působí práva ve společnosti, je velmi důležité porozumět pojmu právní norma. Každá norma má **regulativní (preskriptivní) charakter**, tedy stanoví, co má být. Normy mohou být etické, morální, náboženské.

Právní norma je obecně závazné pravidlo lidského chování, které je stanoveno nebo uznáno státem. Porušení pravidla je státem postihováno (sankcionováno). **Právní norma tedy stanoví takové pravidlo chování, které je vynutitelné.**

Právní norma má určitou strukturu:

V úvodu normy najdeme hypotézu, která stanoví podmínky, za nichž nastane dispozice, případně i sankce.

Jádrem normy je vlastní pravidlo chování, které nazýváme dispozice.

Sankce je pak postih za porušení povinnosti stanovené v dispozici.

Příklad:

§ 140 Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

Kdo = hypotéza, adresátem je jakýkoli člověk

Jiného úmyslně usmrtí = dispozice, popis chování

bude potrestán odnětím svobody = sankce, postih za porušení normy

Poznámka

Pro praxi mají velký význam též zobecněná rozhodnutí soudů, zejména Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího správního soudu. Rovněž nálezy Ústavního soudu mají jak významnou informační hodnotu, tak jsou pramenem práva. Rozhodnutí, na která se odkazují soudy a rovněž mnohdy strany smluvních vztahů u soudních sporů, nazýváme judikát. Obecně se modelová rozhodnutí soudů, která jsou zveřejňována a v praxi používána jako vzor, nazývají judikatura. S judikaturou nejvyšších soudů i Ústavního soudu se můžete seznámit na jejich webových stránkách.

1.1 Výklad a aplikace práva

Výkladem neboli interpretací práva rozumíme objasnění textu právního předpisu s ohledem na jeho následující použití.

Právě prostřednictvím interpretace lze zjistit skutečný obsah právní normy, a jak na řešení problému dopadá. Výklad práva má v tomto případě **poznávací funkci**. Další důležitou funkcí je **funkce praktická**, neboť právo je interpretováno především proto, aby bylo následně aplikováno. Tento typ výkladu použije především správní orgán, například v řízení o zápisu práv duševního vlastnictví – viz kap. 7. U soudu se výklad práva již blíží nalézání práva, neboť soudce je povinen aplikovat vhodnou právní normu, nebo stávající právní normy či soudní rozhodnutí vyložit tak, jak dopadají na jím řešený případ. Vědecký pracovník či pedagog využije **argumentační funkce**, neboť sám právo neaplikuje, ani nenalézá, ale snaží se svůj právní názor podpořit vhodnou interpretací právní normy.

Metody interpretace jsou postupy objasnění smyslu interpretovaného právního textu.

Ke standardním metodám interpretace náleží **jazyková metoda**. Tento způsob analyzuje jazykovou a větnou stavbu textu.

Metoda logického výkladu je základem interpretačních metod a rozebírá logickou strukturu textu.

Systematický výklad pak v sobě zahrnuje jak posouzení jazykové, tak logické stránky právního textu.

Nadstandardní metody interpretace, které používají zejména nejvyšší soudy, Ústavní soud a též právní nauka, je nutno využít tehdy, pokud k výkladu právního textu nepostačují standardní metody nebo jejich použití vede k nejednoznačnému závěru.

Pro všechny nadstandardní metody je typické, že v rámci hledání účelu právní normy, a jejího rozumného použití (aplikace), vykládáme právo v souvislostech.

Poznámka

K nadstandardním metodám výkladu práva se řadí:

- **metoda historického výkladu** - hledáme smysl zákona z pohledu zákonodárce, tedy proč byla daná právní úprava přijata. K tomu poslouží například důvodová zpráva zákona, též obecné zásady právního předpisu, nebo i preambule ústavních zákonů či mezinárodních smluv,
- **metoda teleologického výkladu** - hledá smysl a účel zákona,
- **metoda srovnávacího výkladu (komparace)** - porovnává obdobné či stejné instituty v různých zemích, nejčastěji v rámci Evropské unie.

Srozumitelně vysvětluje způsoby výkladu práva následující rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR čj. 25 Cdo 1569/99:

*„..... o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost, a pro takový případ formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem založeným na tom, že **vedle jazykového vyjádření právního úkonu vyjádřeného slovně podrobí zkoumání i vůli jednajících osob.** Jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě je proto **nejprve vykládáno prostředky gramatickými** (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), **logickými** (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či **systematickými** (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho lze obsah právního úkonu posoudit **i podle vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, avšak za podmínky, že tato vůle není v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu.**“*

Kontrolní otázky

1. Vysvětlíte, co rozumíte pod pojmem: právo je multidimenzionální systém.
2. Vysvětlíte pojem informační funkce práva.
3. Na příkladu vysvětlíte vzájemný vztah objektivního a subjektivního práva.
4. Vezměte si trestní zákoník a na příkladu jiné skutkové podstaty, než je vražda, vysvětlíte strukturu právní normy.
5. Co rozumíte pod pojmem hmotné právo?
6. Zařaďte autorské právo do systému práva dle metody právní úpravy.
7. Co rozumíte pod pojmem judikát a judikatura?
8. K čemu slouží metody interpretace práva? K základním pojmům tyto otázky
9. Uveďte a vysvětlíte alespoň 2 obvyklé metody výkladu práva.
10. Používáte někdy některé metody výkladu práva při výuce či své činnosti? Řešení konzultujte s učitelem.
11. Využili byste někdy nadstandardních metod výkladu práva? Řešení konzultujte s učitelem.

Souhrn

V této kapitole jsme pochopili základní teoretické pojmy v oblasti práva, které budeme potřebovat pro

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLUVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pochopení dalšího textu. Seznámili jsme se systémem práva a vysvětlili jsme si strukturu právní normy. Teoretické pojmy jsme rozebrali na příkladu skutkové podstaty trestného činu vraždy. Zařadili jsme si rovněž autorské právo do oblasti práva soukromého. Tato kapitola, ke které se budeme vracet v průběhu dalšího studia, umožňuje zjistit, jak právo ve společnosti funguje, a rovněž i způsob, jak vykládat obsah právní normy, včetně odkazu na modelové soudní rozhodnutí - judikát.

Literatura a zajímavé odkazy

GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: A. Čeněk 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.
SOVOVÁ, O., SOVA, M., MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy I*. Hradec Králové: Gaudeamus 2014. Kap. I. ISBN 978-80-7435-438-0. Dostupné z: <http://www.usp-uhk.cz/materialy-ke-stazeni>.

SOVOVÁ, O. *Právo a právní předpisy I*. Distanční text. Hradec Králové: Gaudeamus 2014.

www.concourt.cz/nalus.

www.nsoud.cz.

www.nssoud.cz.

2 Duševní a tvůrčí činnost a její ukotvení v právním řádu České republiky

Cíle

V této kapitole zjistíme, jakým způsobem jsou chráněny výsledky tvůrčí duševní činnosti v právním řádu České republiky. Po prostudování této kapitoly budete schopni vyhledat a aktivně použít základní ustanovení ústavních dokumentů České republiky, které se týkají práv i povinností souvisejících jak s autorským právem, tak obecně i s ochranou majetku a ukládáním práv a povinností. Budete schopni též vymezit vztah mezi občanským zákoníkem a autorským zákonem. Seznámíte se také se základními výkladovými principy soukromého práva a jejich praktickým použitím.

Dále se seznámíme se základními a obecnými pojmy, se kterými je svázáno autorské právo. Po prostudování této kapitoly budete schopni vymezit, kdo je autor, vymezit charakter autorského práva a definovat autorské dílo. Uvědomíte si též, že ochrana autorských práv má i mezinárodní rozměr

Pojmy k zapamatování

• autorské právo	• soukromoprávní vztahy	• zásada bezformálnosti
• autorský zákon	• zásady občanského zákoníku	• autorský zákon
• občanský zákoník	• výkladová pravidla soukromého práva	• autorské dílo
• obecný právní předpis	• majetkové právo	• autor díla
• licenční smlouva	• autorské právo	• dualistický charakter autorského práva
• Listina základních práv EU		• osobnostní právo
• Listina základních práv a svobod		

Význam duševní a tvůrčí činnosti, a ochrana výsledků vědeckého bádání, zejména v posledním desetiletí, významně stoupá. Z tohoto důvodu moderní státy chrání své duševní i kulturní bohatství, jak ve vztahu k jiným zemím, tak zaručují práva autorům těchto výsledků.

Poznámka

Ochrana výsledků tvůrčí činnosti má na našem území mnohem starší historii. Již v roce 1811 byla poprvé upravena Rakouským všeobecným občanským zákoníkem nakladatelská smlouva.

Ochrana svobod duševní činnosti a jejích výsledků je považována za jedno z ústavních práv. Evropská unie (EU) hovoří o svobodě umění a vědy a respektu k akademické svobodě v článku 13 **Listiny základních práv EU**. Rovněž vnitrostátní ústavní právo chrání nejen svobodu akademického bádání, jako součást svobody slova, ale rovněž zaručuje, v článku 34 **Listiny základních práv a svobod**, ochranu výsledkům duševní činnosti.

Poznámka

Seznamte se s Listinou základních práv a svobod na <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>. Věnujte pozornost zejména článkům 4, 5, 10, 11, 15 a 34.

V praxi chrání výsledky duševní činnosti mezinárodní smlouvy, které jsou pojednány v kapitole 7 tohoto textu. V rámci České republiky je oblast ochrany výsledků duševní tvořivé činnosti zakotvena jak v právu soukromém, tak v právu veřejném. Ochrana veřejným právem je věnována kapitola 6. 2.

Autorské právo je však především právem soukromým, majetkovým. S ohledem na to, že od 1. ledna 2014 došlo k velmi zásadní změně v oblasti soukromého práva, je nutné vyložit základní pojmy v této oblasti dříve, než se budeme zabývat samotným autorským právem.

Nový **občanský zákoník**, zákon č. 89/2014 Sb. (OZ), je základním pilířem mnoha změn v právních vztazích běžného života. Hlavní myšlenkou velmi rozsáhlého OZ, právního předpisu s celkem 3081 paragrafy je, zahrnout soukromoprávní vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami a státem, do jednoho základního zákoníku – kodexu. OZ proto ruší celou řadu právních předpisů nebo jejich podstatné části, které byly účinné do 31. 12. 2014.

K **zásadám a výkladovým pravidlům** OZ (§§ 1 - 10) patří zdůraznění poctivého obchodního a právního jednání v souladu s dobrými mravy, obchodními zvyklostmi a obecné lidské slušnosti. V neposlední řadě OZ zdůrazňuje povinnost dodržovat sjednané závazky.

OZ zdůrazňuje, že veškerá ustanovení soukromého práva je třeba vykládat v souladu s Listinou základních práv a svobod a s výkladovými pravidly OZ i hodnotami, které občanský zákoník chrání.

Ustanovení § 9, odst. 2, OZ říká, že: „*Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon.*“

V oblasti soukromoprávních vztahů OZ ponechává samostatnou právní úpravu pouze pro specializované oblasti, jako je právě autorské právo. **Občanský zákoník nicméně slouží jako předpis obecný, generální, který je nutné použít podřídně v případech, kdy sám autorský zákon, zákon č. 121/2000 Sb., příslušnou právní úpravu neobsahuje.** Příkladem jsou ustanovení o dědickém právu, neboť autorské dílo, či práva k němu, jsou předmětem dědictví. OZ tak upravuje zvláštní typ smlouvy, kterým je zhotovení díla s nehmotným výsledkem. Nejdůležitější smlouva autorské oblasti - **licenční smlouva**, je rovněž upravena v občanském zákoníku a autorský zákon na ni pouze odkazuje.

2.1 Obecné pojmy autorského práva

Autorské právo je svou podstatou právo soukromé, které chrání práva autora k jeho jedinečnému, tvůrčím způsobem zpracovanému dílu. Základní principem je, že **autorské dílo** musí být hmotně, nebo jiným vnímatelným způsobem vyjádřeno. V rámci **zásady bezformálnosti** autorského práva není třeba žádná další evidence či zápis díla do nějakého rejstříku. Autorské dílo i autorská práva vznikají ze zákona v okamžiku, kdy dílo je vnímatelným, sdělitelným, a pro jinou osobu uchopitelným způsobem vytvořeno. Autorským právem tedy není chráněn samotná myšlenka nebo nápad, pokud nejsou skutečně realizovány.

Poznámka

V rámci diskusí v různých tvůrčích kolektivech dochází k výměně názorů, nezřídka jsou myšlenky zaznamenávány písemně či nahrávány. V takovém případě je velmi vhodné, aby diskutující své nápady chránili, například tím, že bude zjevné, kdo je zdrojem určitého námětu.

Hovoříme též o tom, že autorské právo má **dualistický charakter**.

Autorské právo je **právem osobnostním**. Autor má právo být uváděn, a rovněž rozhoduje o použití svého díla, a za okolností stanovených zákonem může zakázat jeho využití i v případech, kdy předtím dal svolení.

Autorské právo je **právem majetkovým**. To znamená, že hodnotu autorského díla lze vyčíslit v penězích a autor má právo na odměnu za využití tohoto díla.

Autorské právo je chráněno jak mezinárodními úmluvami, které Česká republika podepsala, tak vnitrostátním právním předpisem, především **autorským zákonem**, zákon č. 1201/2000 Sb. (ZA).

Poznámka

K nejdůležitějším mezinárodním úmluvám patří Bernská úmluva o ochraně duševního vlastnictví z roku 1886!, Všeobecná úmluva o autorském právu, Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví. V literatuře uvedené odkazy na webové stránky vám umožní, abyste se podrobněji seznámili s uvedenými úmluvami i orgány, které byly vytvořeny celosvětově na ochranu duševního vlastnictví.

Pro praktickou aplikaci autorského práva v každodenním životě je nejdůležitějším právním předpisem ZA. OZ se použije podpůrně v případech, kdy autorský zákon neupravuje některé majetkové otázky. Autorská práva jsou chráněna rovněž trestním zákoníkem, zákon č. 40/2009 Sb. (TZ), v hlavě VI, díl 4: Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu, kterým se věnujeme v kapitole 6.2. a 7.

Autorským dílem rozumíme původní literární, umělecký nebo vědecký výtvor. Dílo, aby mohlo být považováno za autorské, musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Autor dílo vyjadřuje v objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické; trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.

Dílem je zejména dílo slovesné, vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo

kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické. Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním tvůtvorem.

Autorem díla může být pouze fyzická osoba. Autorem je ten, kdo do autorského díla vtiskl svou osobnost. Autorské právo k dílu, které vzniklo tvůrčí činností několika autorů jako dílo jediné, přísluší všem spoluautorům.

Velice dobře podstatu autorského díla a otisku osobnosti autora do díla vymezil Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 4924/2007:

„Tvůrčí činnost, jako autorskoprávní pojem lze charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ něčeho nehmotného s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvar (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen. Právě z povahy „zvláštních osobních vlastností“ vyplývá, že duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní osobní vlastnosti člověka využity, je povahově (a pojmově) neoddělitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost. Proto je i samo „vytvoření“, resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu, z čehož vyplývá autorskoprávní individualita díla, chápána ve smyslu statistické pravděpodobnosti jedinečnosti díla.“

Kontrolní otázky

1. Lze zařadit právo na autorství mezi ústavně chráněná práva?
2. Jaké ochranné mechanismy stanoví Listina základních práv a svobod pro případ zásahu do majetkových práv?
3. Která ustanovení Listiny základních práva a svobod, která jste našli v odpovědi na otázku č. 3, můžete použít v případě zásahu do autorských práv?
4. Znáte nějaké zvyklosti v autorské oblasti ze své vlastní praxe – viz výše ustanovení § 9, odst. 2 OZ?
5. Vyhledejte v občanském zákoníku ustanovení, která nejsou uvedena v tomto textu a byla by použitelná i pro vaši práci v oblasti autorských práv.
6. Co rozumíme pod pojmem dualistický charakter autorského práva?
7. Vysvětlete zásadu bezformálnosti autorského práva.
8. Na škole v přírodě se dva učitelé dohodnou, že společně napíší učební pomůcku. Základní myšlenky zaznamenají do bloku, který zapomenou na stole ve společenské místnosti, a již tento blok nehledají. Po návratu zjistí, že třetí kolega zpracoval metodické listy k předmětu a vycházel z jejich myšlenek ohledně učební pomůcky. Porušil tento třetí kolega jejich autorské právo?
9. Uveďte alespoň 2 příklady mezinárodní ochrany autorských práv.
10. Co rozumíte pod pojmem autorské dílo?
11. Může být autorem díla několik osob?

Souhrn

Tato kapitola je základem ukotvení autorského práva i obecněji ochrany výsledků tvořivé duševní činnosti v právním řádu České republiky. Autorské právo, jako odvětví práva soukromého, je bezprostředně propojeno s občanským právem, a jeho základními výkladovými principy, které jsou uvedeny v občanském zákoníku. Nezbytné je pochopení vztahu mezi obecným právním předpisem - občanským zákoníkem, a zvláštním právním předpisem, kterým je autorský zákon, neboť tato znalost je potřebná pro další studium.

V této kapitole jsme si vyjasnili základní a obecné pojmy autorského práva a rovněž jsme se seznámili s mezinárodními úmluvami na ochranu autorských práv. Uvědomili jsme si, stejně jako v předchozích kapitolách, že ochrana výsledků tvůrčí činnosti má dlouhou historickou tradici. Pochopili jsme, že autorské právo má složku osobnostní a majetkovou, které jsou spolu nedílně spjaty. Na základě judikátu jsme si ujasnili jedinečnost sepětí autorovy osobnosti s výsledkem jeho tvůrčí činnosti.

Literatura a zajímavé odkazy

TELEC, I.; TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: nakl. Doplněk 2008. kap. I. A. ISBN 80-7239-198-4.

TELEC, I.; TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana*. Brno: nakl. Doplněk 2008. kap. I. B. 1. B. 2. ISBN 80-7239-198-4.

SOVOVÁ, O., SOVA, M., MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy I*. Hradec Králové: Gaudeamus 2014. Kap. I. ISBN 978-80-7435-438-0. Dostupné z: <http://www.usp-uhk.cz/materialy-ke-stazeni>.

Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

Listina základních práv EU. Dostupné z www.euroskop.cz.

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2014 Sb., občanský zákoník.

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Všeobecné úmluvě o autorském právu. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-2>.

http://cs.wikisource.org/wiki/Bernsk%C3%A1_%C3%BAmuva_o_ochran%C4%9B_liter%C3%A1rn%C3%ADch_a_um%C4%9Bleck%C3%BDch_d%C4%9Bl.

http://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/odborne_organizace/svetova_organizace_dusevniho_vlastnictvi/index.html.

<http://www.cuni.cz/UK-6693-version1-institute.pdf>.

<http://www.wipo.int/>.

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/autorske-pravo-ppbi-50463.htm>.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLUVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3 Autorský zákon a jeho systematika

Cíle

V této kapitole se podrobně seznámíme s uspořádáním autorského zákona a jeho obsahem, což právo nazývá systematika zákona. Rozbor zákona a metody výkladu práva, o kterých se rovněž stručně zmíníme, nám pomohou pochopit další partie této pomůcky, kde již přistoupíme k výkladu práva v souvislostech. Po prostudování této kapitoly, a procvičení na základě kontrolních otázek, budete schopni aplikovat jednotlivá ustanovení autorského zákona ve vztahu k dalším právním předpisům. Pochopením výkladových metod práva budete schopni použít ustanovení autorského zákona i dalších právních předpisů v každodenní praxi.

Pojmy k zapamatování

- výklad práva v souvislostech
- aplikace právní normy
- souběh ochrany autorských práv
- systematika zákona
- autorská práva
- autor
- autorské dílo
- výkon autorských práv
- práva výkonných umělců
- kolektivní správa autorských práv
- správní delikty
- přechodná ustanovení
- závěrečná ustanovení
- zrušovací ustanovení
- aplikace práva
- interpretace práva
- výklad práva
- poznávací funkce
- funkce praktická
- argumentační funkce
- metody interpretace
- jazyková metoda
- systematický výklad
- metoda historického výkladu
- metoda teleologického výkladu
- metoda srovnávacího výkladu
- metoda komparace

3.1 Autorský zákon

Autorský zákon v původním znění nabyt účinnosti k 1. prosinci 2000. Od té doby byl, v souvislosti s vývojem společnosti, prvních předpisů naším vstupem do EU, a v neposlední řadě z důvodu přijetí nového občanského zákoníku, vícekrát novelizován.

V původním znění je zákon rozdělen na 12 částí, číslovaných římskými číslicemi. Samotný obsah autorského zákona je zakotven v částech I, XI, XII, Příloha a Poznámky pod čarou.

Poznámka

Ostatní části zákona se týkají souvisejících předpisů, které se zabývají problematikou v jiných odvětvích, například změna zákona o daních z příjmů se týká zdaňování autorských honorářů.

Část první AZ je rozdělena do sedmi hlav. První hlava obsahuje autorská práva v užším smyslu, tedy vymezení předmětu úpravy, pojem **autor a autorské dílo**. Předmětem úpravy zákona jsou práva autora k jeho autorskému dílu, práva související s právem autorským, právo pořizovatele k jím pořízené databázi, ochrana práv podle AZ a kolektivní správa práv autorských a práv souvisejících s právem autorským (§ 1 AZ).

V této hlavě jsou rovněž upravena obecná pravidla pro výkon autorských práv. Nejdůležitějším pravidlem je ochrana práv autora, jak za jeho života, tak ještě 70 let po smrti. Tato doba počíná běžet od **1. ledna roku následujícího po úmrtí autora**. Pokud tedy autor zemřel 5. ledna 2014 nebo 30. prosince 2014, vždy běží výpočet sedmdesátileté ochranné lhůty až od 1. ledna 2015.

Specifikům ochrany počítačových programů a stahování děl z internetu se věnuje kap. 5.

Druhá hlava se zabývá právy, která s autorským právem souvisejí. V této části jde především o práva výkonných umělců, nakladatelská práva, nebo práva z televizního a rozhlasového natáčení a vysílání. Tato práva přehledně shrnuje následující tabulka:

Tabulka č. 1

Shrnutí práv souvisejících s právem autorským

	Obsah práv		Trvání práv
Práva výkonného umělce k uměleckému výkonu	Osobnostní práva • právo rozhodnout o zveřejnění svého uměleckého výkonu • právo na uvedení jména při zveřejnění výkonu • právo na ochranu před užitím uměleckého výkonu způsobem, který by byl na újmu pověsti výkonného umělce	Majetková práva 1. Právo výkon užít, kterým se rozumí zejména: • právo na vysílání a jiné sdělování výkonu veřejnosti • právo na záznam živého výkonu • právo na rozmnožování zaznamenaného výkonu • právo na rozšiřování, pronájem a půjčování rozmnoženin zaznamenaného výkonu • právo na sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti • právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním zaznamenaného výkonu • právo na roční doplňkovou odměnu • právo odstoupit od smlouvy	• Osobnostních práv se výkonný umělec nemůže vzdát, jsou nepřevoditelná a zanikají smrtí výkonného umělce • Majetková práva výkonného umělce trvají 50 let od vytvoření výkonu; byl-li však v průběhu této doby oprávněně vydán nebo oprávněně sdělen veřejnosti 1. jiný než zvukový záznam výkonu, zanikají práva výkonného umělce za 50 let ode dne, kdy došlo k prvnímu oprávněnému vydání nebo sdělení veřejnosti takového záznamu, a to podle toho, která z uvedených událostí nastane dříve, nebo 2. zvukový záznam výkonu, zanikají práva výkonného umělce za 70 let ode dne, kdy došlo k prvnímu takovému záznamu, a to podle toho, která z uvedených událostí nastane dříve.
Právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu	1. právo užít zvukový záznam, kterým se rozumí: • právo na rozmnožování zvukového záznamu • právo na rozšiřování, pronájem a půjčování originálu nebo rozmnoženin zvukového záznamu • právo na vysílání a jiné sdělování zvukového záznamu veřejnosti • právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním zvukového záznamu		Právo výrobce zvukového záznamu trvá 50 let od pořízení záznamu
Právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho prvotnímu záznamu	1. právo užít zvukově obrazový záznam, kterým se rozumí: • právo na rozmnožování zvukově obrazového záznamu • právo na rozšiřování, pronájem a půjčování originálu nebo rozmnoženin zvukově obrazového záznamu		Právo výrobce zvukově obrazového záznamu trvá 50 let od pořízení zvukově obrazového záznamu

Shrnutí práv souvisejících s právem autorským

	Obsah práv	Trvání práv
	• právo na vysílání a jiné sdělování zvukového záznamu veřejnosti • právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním zvukově obrazového záznamu	
Právo rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání	1. Právo vysílání užít, kterým se rozumí: • právo na záznam vysílání • právo na rozmnožování zaznamenaného vysílání • právo na rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného vysílání • právo na sdělování vysílání veřejnosti	Právo vysílatele trvá 50 let po prvním vysílání.
Právo nakladatele	Právo na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny pro osobní potřebu jím vydaného díla.	Právo nakladatele trvá 50 let od vydání díla.

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/autorske-pravo-ppbi-50463.html#!&chapter=5>. Pro portál BusinessInfo.cz zpracoval advokát Mgr. Marek Doleček, partner advokátní kanceláře Doleček Kahounová Sedláčková.

Třetí hlava reaguje na vývoj moderních technologií, neboť se týká databáze, která je chráněna autorským právem. Databáze může být vedena jak elektronicky, tak v listinné podobě. Podstatou autorské ochrany je, že zpracování databáze, a to i z veřejně dostupných zdrojů, je nová a přináší přidanou hodnotu v podobě kvality, nebo kvantity údajů. Databáze je možné využít bezplatně stejným způsobem jako autorské dílo. Ochrana práv k databázi trvá po dobu 15 let od jejího pořízení nebo zveřejnění.

Ve čtvrté hlavě najdeme **kolektivní správu autorských práv**. Jedná se o různé svazy, zastupující autory a jiné výkonné umělce. ZZA rozebírá jejich práva a postavení, jak ve vztahu k samotným autorům a umělcům, tak k ministerstvu kultury a dalším orgánům, které vykonávají dohled. Důležitá jsou rovněž ustanovení o právech těchto kolektivních správců vůči osobám, které využívají autorská či umělecká díla.

Poznámka

Přehled kolektivních správců autorských práv a práv výkonných umělců najdete na webové adrese: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/prehled-kolektiv-spravcu-autorskych-del-4829.html>.

Hlava V., kterou tvoří pouze jediný § 105, hovoří o **souběhu ochrany**. Zákonodárce zde má na mysli, že práva autora mohou být chráněna i jinými právními předpisy, například právě ustanoveními občanského nebo trestního zákoníku. Souběžné použití různých typů ochrany právem soukromým i veřejným tedy autorský zákon přímo dovoluje.

Správní delikty, zakotvené v hlavě VI. umožňují postihovat přestupky, nebo jiné protiprávní jednání, při zásazích do autorských práv.

V následujících hlavách najdeme **ustanovení přechodná a závěrečná**. Tato ustanovení mají velký význam pro použití právních předpisů v praxi, neboť nám říkají, jakým způsobem se budou řešit právní otázky, které vznikly za účinnosti předcházejícího právního předpisu a přecházejí do období, kdy již je účinný nový právní předpis. **Zrušovací ustanovení** pak určují, které právní předpisy od účinnosti zákona již nelze použít.

Účinnost, zakotvená v § 118 ZA, znamená, že od data, které je v zákoně uvedeno, se jím musí každý řídit.

Součástí zákona jsou též **poznámky pod čarou**. Tyto poznámky odkazují na související právní předpisy.

Příloha k zákonu stanoví Sazebník odměn při opětném prodeji originálu díla uměleckého, v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu, a v souvislosti s půjčováním děl. Pod tímto složitým názvem se skrývá způsob výpočtu a výše odměny, která se platí kolektivnímu správci autorských děl v případě, že dílo, nebo jeho část, jsou kopírovány nebo půjčovány, například v knihovnách. Tyto náklady jsou zohledněny například v ceně kopírovacích služeb ve vědeckých nebo univerzitních knihovnách, stejně jako u komerčních poskytovatelů těchto služeb.

Kontrolní otázky

1. Vysvětlíte pojem systematika zákona.
2. Seznamte se se systematikou autorského zákona a uveďte, jaké její části nejčastěji využijete ve své pracovní činnosti.
3. Vysvětlíte pojem výkonný umělec.
4. Znáte nějaké kolektivní správce autorských práv?
5. Vysvětlíte práva výrobce zvukového záznamu.
6. Uveďte příklad použití zvukového záznamu ve školní praxi, řešení konzultujte s učitelem.

Souhrn

V této kapitole jsme se seznámili se systematikou ZA. Znalosti uspořádání právního předpisu nám pomohou pochopit logický sled následujících kapitol i jednotlivé případy, kterými se v nich budeme zabývat. V případě potřeby se budeme umět lépe v zákoně orientovat a vyhledat rychleji potřebné informace. Metody interpretace práva nám poslouží jako vodítko nejen při studiu, ale především v praxi, kdy budeme muset samostatně řešit mnohé situace při využívání autorských děl, nebo i při jejich vytváření.

Literatura a zajímavé odkazy

GERLOCH, A. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk 2009. 5. vyd. Kap. VIII. ISBN 978-80-7380-233-2.

SOVOVÁ, O., SOVA, M., MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy I*. Hradec Králové: Gaudeamus 2014. Kap. II. 2. ISBN 978-80-7435-438-0. Dostupné z: <http://www.usp-uhk.cz/materialy-ke-stazeni>.

Zákon č. 121/2000Sb., autorský zákon. Dostupné z:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/uvod.aspx>.

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/prehled-kolektiv-spravcu-autorskych-del-4829.html>

www.nsoud.cz.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4 Autorské právo ve školní praxi

V pedagogickém procesu i samotné přípravě studentů a žáků, a rovněž při zpracování studijních pomůcek, každý z nás téměř denně pracuje se zdroji a informacemi, s databázemi a webovými stránkami. Jde o díla, která mohou být chráněna autorským právem, a to jak tuzemským, tak mezinárodním. Tato část distančního textu je rozdělena do dvou kapitol.

První kapitola je věnována práci se zdroji, které vycházejí z děl literárních, uměleckých nebo výtvarných, která byla zpracována jinou, než elektronickou formou.

Druhá kapitola se zabývá prací se zdroji, které jsou dostupné prostřednictvím internetu - webových stránek.

Cíle

V této kapitole se seznámíte s možností využití autorských děl při výuce i samostatné práci studentů a žáků. Pozornost věnujeme též práci s autorskými a uměleckými díly v rámci pedagogické praxe, zejména při zpracovávání pomůcek. Zjistíme, kdy je dílo možné použít volně, kdy je nutné žádat o souhlas, a v jakých případech se jedná o veřejnou produkci.

Pojmy k zapamatování

• volné dílo	• školní dílo	• volné užití díla
• plagiátorství	• kvalifikační	• citace
• plagiát	vysokoškolská	• veřejná produkce
• padělek	práce	• sdělování veřejnosti
	• licenční smlouva	• kompilát
	• licence	• osířelé dílo
	• zaměstnanecké dílo	

V každodenní praxi jakéhokoliv vzdělávacího zařízení vytváří žáci či studenti školní díla.

Školní dílem je dílo, které vytváří žák nebo student v rámci plnění svých studijních povinností. Příkladem školního díla je slohová nebo seminární práce, klausurní či jiná kvalifikační práce.

I při zpracování těchto prací musí student respektovat zásady ochrany práv autorů, jejichž díla používá jako podklad pro svou vlastní práci. Do práva autorského nezasahuje škola, užije-li školní dílo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě. To znamená, že je možné uspořádat výstavku kreseb, fotografií ze školního výletu nebo půjčovat vynikající slohové práce jiným studentům.

U **kvalifikačních vysokoškolských prací** předepisuje zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb., aby tyto práce byly **veřejně přístupné**. Prozatím není povinností zajistit jejich dostupnost prostřednictvím webových stránek školy, avšak většina vysokých škol tak již činí. V každém případě musí být tyto práce uloženy na vysoké škole, a na vyžádání musí být zpřístupněny k pořízení opisů či kopií.

Zvláštní režim školního díla, ať již podle zákona o vysokých školách, nebo podle autorského zákona (§ 60), samozřejmě neznamená, že autor nemá základní autorská práva. Při využití školního díla je nutné vždy zachovávat veškerá nemajetková práva autora, tedy řádně jej jako autora uvádět, a označit přímé citace z díla.

Autor školního díla může své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy. Licenční smlouvu – viz dále – je nutné využít zejména v případech, kdy obsah a kvalita školního díla, včetně vysokoškolské kvalifikační práce, přesahuje obvyklý charakter daného díla. Příkladem může být vytvoření databáze, užitého vzoru, nebo i uměleckého díla.

Pedagogičtí pracovníci často sami vytvářejí studijní opory či pomůcky pro své studenty. Takové typy autorského díla se nazývají **zaměstnanecký dílem**. K zaměstnaneckému dílu vykonává zaměstnavatel svým jménem a na svůj účet autorská majetková práva k dílu.

Obecně lze bez svolení autora dílo použít pouze tehdy, pokud tak stanoví autorský zákon. Základním typem použití je tzv. **volné užití díla**. Volným užitím díla se rozumí použití pro osobní potřebu fyzické osoby. Příkladem je pořízení kopie drahé knihy pro potřeby dětí v rodině a originál zůstane uložený v rodičovské knihovně.

Autorský zákon rovněž umožňuje z děl **citovat**, používat je v rámci školních představení nebo pro potřeby zdravotně postižených. Vždy však musí být uveden odkaz na původního autora a pramen, ze kterého se cituje. Základní podmínkou bezúplatného použití autorského díla pro účely vědecké nebo pedagogické je, že jde výlučně o nevýdělečné využití citací, výňatku nebo i celého díla, např. pro účely školního představení.

V okamžiku, kdy by se jednalo o školní představení, byť pro dobročinné účely, které je přístupné veřejnosti, již je nutné jednat s příslušným autorem, nebo ochranným svazem autorským, za účelem souhlasu a odměny autora.

Jakmile je dílo představováno veřejnosti, nikoli pouze žákům, studentům pedagogům a maximálně rodičům či zástupcům zřizovatele školy, jedná se o **veřejnou produkci**, pro jejíž provedení platí nejen ustanovení autorského zákona, ale rovněž i veřejnoprávní předpisy, jako například nutnost žádat obecní úřad o povolení veřejné produkce a odvést místní poplatek.

Odborné vědecké styly, nebo dokonce i jednotlivé vzdělávací instituce mají zažité, často i vnitřním předpisem upravené, způsoby **citování odborných i populárních děl**. V České republice se díla nejčastěji citují podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2.

Poznámka

Různé citační normy a styl najdete na <http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1172>.

Neuváděním pramenů a nedostatkem řádných citací se může student či pedagog dopustit **plagiátorství**. Diskuse je vedena o tom, zda využití vlastního, dříve zveřejněného díla, a jeho rozšíření, je či není plagiátorstvím. Toto tzv. **autoplagiátorství** není zásahem do autorských práv, protože těžko může sám autor zneužít svá vlastní práva, avšak v odborné a zejména vědecké práci, se považuje za neetické v případech, kdy autor tímto využitím díla chce prokázat svou vyšší odbornost a dosáhnout například na vyšší akademický či vědecký titul.

Poznámka

ČSN ISO 5127-2003 uvádí, že plagiát je: „představení duševního díla jiného autora půjčeného nebo napodobeného v celku nebo z části, jako svého vlastního“. Na <http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1168> najdete nejen odkaz na uvedenou normu a definici, ale rovněž rozbor pojmu plagiát a plagiátorství, včetně příkladů.

S plagiátem nelze ztotožňovat **kompilát**. Tímto typem díla jsou obvykle učebnice, skripta, přehledové studie. Kompilát je **originální zpracování již známých informací a děl**, ve kterých jsou zveřejněny. Pokud zpracovatel řádně uvede prameny, ze kterých čerpal, a také citace, pak se nedopouští žádného protiprávního jednání. Jeho dílo, z důvodu inovativního zpracování, je naopak chráněno autorským právem. Příkladem kompilátu je i tento distanční text, protože využívá zdrojů, které jsou především veřejně dostupné.

Rovněž u **volných děl**, tedy takových, kde již uplynula zákonná ochrana autorských práv - 70 let po smrti autora - nebo 50 let od smrti výkonného umělce, je nutné vždy dodržet základní požadavek, kterým je **uvedení autora díla a řádné citace** z jeho díla. Takové dílo může být volně používáno, a též přepisováno, a využito i komerčně. Nicméně před využitím takového díla je vždy vhodné si zjistit, zda skutečně již uplynula doba autorské ochrany díla.

Pokud by šlo o dílo dvou spoluautorů, nebo **dílo kolektivní**, tedy více spoluautorů, pak autorská ochrana končí až úmrtím posledního z kolektivu. Z tohoto důvodu je vždy nutné mít na paměti, že autorské právo jako takové, je právo osobnostní a nepřevoditelné, avšak majetková práva a souhlas s využitím díla jsou vždy **předmětem dědictví**.

Poznámka

Velmi časté jsou rovněž spory mezi dědici a údajnými dědici či správci pozůstalosti po zemřelém autorovi. K nejznámějším sporům patří například spor o licenční práva k postavičce Krtečka, viz <http://www.novinky.cz/ekonomika/363828-ustavni-soudci-se-zastali-puvodnich-majitelu-prav-krtecka.html>. Rovněž dědická práva po Jaroslavu Foglarovi byla po dlouhou dobu předmětem soudních sporů, viz http://zpravy.idnes.cz/jediny-dedicem-je-synovec-petr-foglar-dho-domaci.aspx?c=A010301_123715_praha_ton.

Autorský zákon zná rovněž pojem **osiřelé dílo** (§§ 27a, 27b), což je dílo, jehož autora se buď nepodařilo vůbec určit, nebo jej nelze nalézt. Takové autorské dílo je možné užívat stejně jako dílo volné do doby, než se autor buď sám přihlásí, nebo se jej podaří určit a nalézt.

Autorský zákon chrání též **práva výkonných umělců a rovněž práva výrobců zvukového záznamu** - viz tabulka č. 1. Ve školní praxi jsou využívána různá díla, jejichž původ mnohdy není znám, což se týká zejména hudební výchovy. Při výuce je samozřejmě možné využít fondu lidových písní, tedy těch, které vznikly často před více než 100 lety, a jejich autor již není znám nebo dílo nepoživá ochrany.

Ochrana autorských práv je však důležitá u **písní zlidovělých**. U nich je autor znám, avšak píseň je považována za součást místní či národní kultury. Typickou, v historii zlidovělou písní, je polka Škoda lásky. Ta však již nepoživá autorské ochrany. Oproti tomu například písně autorských dvojic Uhlíř – Šíp, nebo Suchý - Šlitr, i když jsou mnohdy považovány za zlidovělé, požívají autorské ochrany. Při výuce nebo školním představení je možné těchto zlidovělých písní využít, avšak při veřejné produkci je nutné vždy řešit ochranu autorských práv.

Příkladem je soudní spor ve věci známé filmové písně Dej cihlu k cihle (Dělání) z pohádky Princové jsou na draka. Nejznámější část – refrén „Dej cihlu k cihle“, použila v roce 2004 firma Bauhaus v rámci své reklamní kampaně a soud následně rozhodl, na základě žaloby Z. Svěráka, že jde o porušení autorských práv.

Právě otázka **sdělování veřejnosti** je tou nejcitlivější, kterou je nutno posoudit v rámci případného sporu při dalším šíření autorského díla. V případech pochybností je proto vždy na místě vyhledat právníka ke konzultaci. V § 18 ZA upozorňuje, že sdělováním veřejnosti není jen šíření díla ze záznamu, nebo jeho vysílání, ale též umístění či provozování produkce tak, že k dílu může mít přístup kdokoli.

Za nejvážnější porušení autorského práva je nutné považovat vytvoření **padělků - padělání díla**, což je již trestný čin, neboť vlastní dílo je vydáváno za dílo cizí za účelem vyzískání finančního prospěchu.

Autor či jeho dědicové mají právo autorské dílo užít, a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva - tzv. **licenci**. **Licenční smlouva** je občanským zákoníkem (§§ 2350 - 2358) upravené smluvní ujednání o možnosti užití díla jinou osobou než autorem.

Licenční smlouva musí především obsahovat totéž, co každá jiná smlouva - tedy jasné označení smluvních stran a předmětu smlouvy, tedy díla, kterého se týká. K ustanovením, která je třeba v praxi nejčastěji řešit, patří tyto otázky:

- zda jde o licenci na jednotlivý způsob užití či všechny způsoby užití,
- zda jde o licenci omezenou či neomezenou (například omezenou na určitou dobu, na určité území či třeba na určitá média a podobně),
- zda jde o licenci výhradní či nevýhradní.

Licence k dílu může být udělena jak úplatně, tedy za odměnu jednorázovou nebo opakovanou, tak i bezúplatně.

Kontrolní otázky

1. Vymezte pojem školní dílo.
2. Kdo je autorem zaměstnaneckého díla?
3. Komu náleží majetková práva k zaměstnaneckému dílu?
4. Vymezte rozdíl mezi plagiátem a kompilátem.
5. Co rozumíte pod pojmem padělek?
6. Definujte volné a osiřelé dílo.
7. Využíváte ve své praxi zlidovělá díla? Odpověď konzultujte s učitelem.
8. V jakých případech byste ve své pedagogické praxi uvažovali o uzavření licenční smlouvy? Řešení konzultujte s učitelem.

Souhrn

V této kapitole jsme se zabývali pojmy, které souvisí obecně s využitím autorských děl v rámci školní praxe. Vyjasnili jsme si rozdíl mezi různými typy zpracování původních originálních děl a poukázali jsme též na nutnost řádných citací a uvedli odkazy na citační normy. Vysvětlili jsme si pojem volné dílo a osiřelé dílo a podmínky jejich užití. Pochopili jsme též pojem zlidovělé dílo.

Upozornili jsme na skutečnost, že autorská práva jsou předmětem ochrany i po smrti autora, a jeho dědicové mají právo o nich rozhodovat. Uvědomili jsme si též, že při školních představeních je omezená možnost představení díla široké veřejnosti. Znalost právní úpravy licenční smlouvy nám pomůže v případech, kdy bychom rádi autorské dílo využili nejen v rámci zákonných možností jeho volného využití.

Literatura a zajímavé odkazy

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, § 47 b.

Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/autorske-pravo-ppbi-50463.html#!&chapter=3>.

www.infogram.cz/http://www.novinky.cz/ekonomika/363828-ustavni-soudci-se-zastali-puvodnich-majitelu-prav-krtecka.html.

http://zpravy.idnes.cz/jediny-m-dedicem-je-synovec-petr-foglar-dho-domaci.aspx?c=A010301_123715_praha_ton.

<http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/ceinakronika/zdenek-sverak-vyhral-spor-o-pisen-delani-bauhaus-musi-platit.html>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5 Autorské právo a internet

Cíle

V této kapitole se seznámíme s asi dnes nejvýznamnějším problémem ve škole, kterým nepochybně jsou právní mantinely využití internetu. Mnoho informací i zdrojů zábavy je však zároveň chráněno autorským právem. Po prostudování této kapitoly budete znát právní režim software, počítačových programů i dalších zdrojů, abyste byli schopni je bezpečně využít ve své práci a zároveň zabránit možným právním problémům při stahování různých informací.

Pojmy k zapamatování

- software
- repozitář
- soft law
- Creative Commons
- piktogram
- licence
- licenční prvky
- uživatelské rozhraní
- počítačový program

Internetové, někdy též softwarové právo, se nazývá **měkkým právem - soft law**. Je tedy velmi těžké domoci se jednak ochrany autorských práv, jednak účinného zadostiučinění. Důvodem je mimo jiné i globální charakter internetu, který mnohdy znemožňuje dohledat narušitele práva. I pokud se toto podaří, v mnohých zemích je ochrana autorského práva jiná, než v České republice.

Především je autorským zákonem, ale i z pohledu evropského práva, chráněn **počítačový program (software)**, za předpokladu, že jde o originální dílo. Pokud je software vytvořen v rámci zaměstnaneckého poměru, pak má charakter zaměstnaneckého díla. Autorský zákon v § 65 stanoví, že počítačový program je chráněn stejně jako dílo literární. § 66 ZA pak stanoví, jaké zásahy a využití či rozmnožování počítačového programu se nepovažují za porušení autorského práva. Porušením autorského práva tak nejsou technické zásahy do počítačového programu, pokud jsou pro uživatele nezbytné. Rovněž je možné pořídit kopii nebo jiným způsobem zálohovat počítačový program.

V této souvislosti je třeba zejména mít na paměti, že při vytváření počítačových programů na objednávku pro uživatele licence, je nutno ošetřit možnosti dalšího rozvoje a vývoje programu, právě s ohledem na potřeby jeho uživatele.

Uživatel, který se podílí na dalším vývoji programu, se může stát spoluautorem, a má pak stejné nároky, jako původní zhotovitel objednaného software. Tyto otázky je vždy vhodné ošetřit v licenčních smlouvách za pomoci právníka. Samotný nápad software, stejně jako **grafické uživatelské rozhraní** nejsou počítačovým programem, proto nejsou chráněny. Neznamená to, však že nemají vůbec žádnou právní ochranu. Zkopírování nápadu v podobě příjemného uživatelského rozhraní může být

nekalosoutěžním jednáním ve smyslu § 2976 a následujících OZ. Může jít rovněž o snahu vyvolat záměnu za obecně známé stránky, a tím získat výhodu před konkurencí.

Další problém, který je třeba mít na zřeteli, je, pokud uživatel pořídí více kopií z legálně zakoupené licence, než mu dovoluje licenční smlouva. Vždy je nutno dobře zvážit, na kolika počítačích potřebujeme program instalovat. V případě potřeby je nutno rozšířit u distributora počet licencí. Většina licenčních smluv dnes dovoluje zakoupení příslušného rozšíření či dalších doplňků on-line.

Poznámka

Podrobnější informace o softwarovém pirátství můžete nalézt na www.bsa.cz.

Zásadní otázkou je, jaké **zdroje** je možné při **využívání informací** z internetu použít. Nepochybně veškeré dostupné za předpokladu, že jsou respektována autorská práva.

Ve škole může být problém, že studenti využijí možnosti připojení na internet prostřednictvím **BitTorrent** a **indexovaných serverů**, stahují si a vyměňují v rámci nich soubory.

Samotné využití BitTorrentů a indexovaných serverů není porušením autorských práv. Problémem je skutečnost, že uživatel stahuje soubor, doplňuje jej za pomoci dalších uživatelů, a nevyužívá ho pouze pro svou osobní potřebu, ale šíří je dále. V takovém případě je nejjednodušší, pokud škola učiní příslušné technické opatření, aby se nebylo možné připojit na školní síť a internet z vlastních počítačů či chytrých telefonů, nebo znemožní připojování na určité servery.

Pro sdílení a vyměňování odborných a vědeckých informací je v dnešní době možné využít velké množství úložišť typu Research Gate, kde naopak autoři velmi rádi nabídnou svá díla nebo jejich části zdarma.

Pro pedagogické účely a vytváření školních děl je možné využít autorská díla šířená pod licencemi **Creative Commons**.

Označení díla, což nemusí být jen zdroj z webu, ale obecně i literární nebo audiovizuální díla, některým z **piktogramů Creative Commons (CC)** umožňuje jeho bezplatné šíření za podmínek, které si autor sám stanoví.

Následující tabulky vás seznámí s piktogramy a jejich významem i možnostmi kombinování.

Výhodu CC je nejen, že chrání práva autora a zároveň umožňují nejen šíření díla dále, ale rovněž jsou mezinárodně srozumitelné, což je velkou výhodou zejména u děl, která nejsou závislá na jednom jazyku. CC můžete rovněž využívat při umísťování školních nebo zaměstnaneckých děl na web.

V současné době se v ČR používají CC ve verzi 3.0, které jsou upraveny (portovány) podle národních právních řádů. V anglické verzi jsou již dostupné CC ve verzi 4.0 a na jejich převodu - překladu a použití v českém jazyce se pracuje.

Tabulka č. 2 Licenční prvky

CC licence jsou populární zejména z důvodu jejich **mezinárodní srozumitelnosti**. Ta část licenčních podmínek, která se týká možnosti využití díla, lze jednoduše vyjádřit pomocí **grafických symbolů**. Tyto symboly lze chápat jako **licenční prvky**, jejichž **vzájemnou kombinací vzniká daný typ CC licence**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Licenční prvky vyjadřují vůli autora, který jejich prostřednictvím uživateli sděluje, v jakém rozmezí je oprávněn s dílem nakládat. Z tohoto hlediska lze licenční prvky rozdělit na dvě skupiny: na ty, které určují rozsah pravomocí při nakládání s dílem, a na ty, které tento rozsah pravomocí limitují určitými podmínkami, které uživatel musí respektovat.

	<i>Prvky určující rozsah pravomocí při nakládání s dílem:</i>
	Právo dílo šířit (z angl. Share). Tento symbol je společný pro všechny typy CC licencí. Vyjadřuje, že licencovaného dílo je možné šířit, tzn. kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti. Zároveň lze dílo zařadit do souborného díla (např. časopis, sborník) a jako jeho součást jej v nezměněné podobě šířit dál.
	Právo dílo upravovat (z angl. Remix). Licence s tímto symbolem opravňuje uživatele k pozměňování či doplňování díla. Umožňuje také celé licencované dílo nebo jeho část zpracovat s jiným dílem. Příkladem úprav může být např. dramatizace, překlad, úprava digitálních fotek, zhudebnění nebo remixování hudebních skladeb.
	<i>Prvky určující podmínky, které je nutno při nakládání s dílem respektovat:</i>
	Uveďte autora (z angl. Attribution). Opět společný prvek pro všechny licence. Kdykoliv licencovaného dílo nebo jeho úpravu šíříte, je nutno uvést údaje a autorovi a dílu, a to způsobem, jaký autor stanovil. Pokud autor způsob uvádění těchto údajů nespécifikoval, je nutné minimálně uvést jeho jméno (nebo pseudonym, pokud pod ním vystupuje), název díla a odkaz na původní licenci Creative Commons. Pokud šíříte upravené dílo, je třeba také uvést způsob, jakým jste dílo upravili.
	Zachovejte licenci (z angl. Share Alike). Pokud licencované dílo jakkoliv upravíte, máte povinnost výsledek své práce vystavit pod stejnou nebo slučitelnou licenci. Pokud tedy například upravíte fotku, která je vystavena pod licencí CC-BY-SA (viz typy licencí), je nutno pro tuto upravenou fotku použít stejný typ licence CC-BY-SA.
	Neužívejte dílo komerčně (z angl. Noncommercial) Tento prvek umožňuje nakládat s dílem pouze pro nekomerční účely. Tím se rozumí, že při šíření díla vám nesmí plynout žádný finanční zisk. Za nekomerční využití se považuje i výměna díla za jiné (např. prostřednictvím výměnných sítí).
	Nezpracovávejte (z angl. No Derivatives). Tento prvek Vám zakazuje jakkoliv dílo upravovat (tzn. dílo pozměňovat či doplňovat, nebo ho jako celé či jeho část zpracovat s dílem jiným). Jedná se o opak licenčního prvku “právo dílo upravovat”, který naopak úpravy díla povoluje. Proto se v žádné licenci CC neobjevují tyto dva prvky společně.

Zdroj: <http://www.creativecommons.cz/licence-cc/licencni-prvky/>.

Tabulka č. 3 Varianty licence

Výsledkem srozumitelné kombinace licenčních prvků vzniká šest typů CC licencí. Licence se vzájemně liší dle různě odstupňovaných poskytovaných a vyhrazených práv autora k jeho dílu. Níže jsou licence seřazeny od těch, které dovoluji nejširší užití až k restriktivním:

Označení licence	Práva		Povinnosti			Název licence
BY						Uveďte autora
BY-SA						Uveďte autora – Zachovejte licenci
BY-ND						Uveďte autora – Nezpracovávejte
BY-NC						Uveďte autora – Neužívejte komerčně
BY-NC-SA						Uveďte autora – Neužívejte komerčně – Zachovejte licenci
BY-NC-ND						Uveďte autora – Neužívejte komerčně – Nezpracovávejte

Všechny CC licence mají společné tyto **charakteristiky**:

- Licence dovolují dílo šířit (i když za různých podmínek)
- Licence vyžadují, aby při šíření díla nebo jeho zpracování byly uvedeny údaje o díle (autor, název díla, url odkaz na dílo a na podmínky licence, apod.)
- Při šíření díla je nutno připojit URL odkaz na CC licenci
- Licence jsou neodvolatelné (držitel autorských práv má sice právo dílo pod licenci CC dále nezveřejňovat, nicméně nemůže zamezit uživatelům nakládat s kopií nebo modifikací díla, která byla získána/vytvořena dříve)
- Licence zanikají v případě porušení licenčních podmínek ze strany nabyvatele. V případě napravení porušení ve lhůtě 30 dnů se licence automaticky obnovuje. Případné odpovědnostní nároky za dočasné porušení nezanikají.

Zdroj: <http://www.creativecommons.cz/licence-cc/varianty-licence/>

Pro úplnost je třeba uvést, že **využití autorských děl, která podléhají kolektivní správě**, je v systému CC velmi obtížné, neboť v takovém případě by se kolektivní správce musel vzdát práva na odměnu jak pro autora, tak pro sebe příslušným procentem. Jednání s kolektivními správci sice probíhají, avšak lze doporučit využívání těch děl, která nepodléhají kolektivní správě.

Pro výuku a odborné práce je možné používat též tzv. **repozitáře**, což jsou úložiště spravovaná obvykle vzdělávacími institucemi, které díla využívaná za účelem vědeckým či pedagogickým, nebo pro školní práce, půjčují bezúplatně nebo je poskytují za symbolický poplatek. Díla jsou dostupná v elektronické podobě.

Mnohá autorská díla, zejména vědy a školství, jsou často financována z Evropských strukturálních fondů nebo Norských fondů. Tato díla musí pak být volně přístupná veřejnosti, což se děje prostřednictvím webových stránek příslušných institucí. Je proto vždy vhodné hledat open access, kde jsou autorská díla volně ke stažení k nekomerčnímu využití pro účely citací nebo školních děl.

Pro využívání zdroje z internetu platí obecné zásady autorského práva. Znamená to tedy, že je třeba uvádět zdroje, nestahovat z úložišť obsahy, kde není jistota, že nejde o porušení autorských práv, což se týká zejména filmů a hudby, vyhýbat se embedovaným linkům, a ve školní praxi učinit veškerá opatření, aby se studenti i zaměstnanci nemohli připojit na stránky, které nejsou bezpečné. Nejen z důvodu možnosti stahování nelegálního obsahu, ale je třeba zamezit i tomu, aby se mohli nezletilí připojovat na servery s erotickým obsahem nebo hrát hazardní hry.

Kontrolní otázky:

1. Uved'te zásady ochrany vašeho pracoviště před neoprávněným připojováním studentů nebo zaměstnanců na internet. Řešení konzultujte s učitelem.
2. Jaké obecné zásady autorského práva platí pro využití zdrojů z internetu. Uved'te alespoň 3.
3. Lze využít grafického zpracování uživatelského rozhraní jiné školy s podobným zaměřením ke zlepšení webu vašeho pracoviště? Najděte příklad z internetu a řešení konzultujte s učitelem.
4. Seznamte se s licencemi Creative Commons a uved'te, které byste mohli využít při uložení školního díla na webové stránky. Řešení konzultujte s učitelem.
5. Zamyslete se, zda využíváte při výuce nebo školních představeních zlidovělé písně. Definujte tento pojem a uved'te, jakým způsobem musíte chránit autorská práva.
6. Co rozumíte pod pojmem repozitář a open access v pedagogické a vědecké praxi?

Souhrn

V této kapitole jsme se seznámili s využitím internetu ve školní praxi a rovněž s tím, jak chránit autorská práva zdrojů stažených z internetu. Pochopili jsme, že díla umístěná na různých serverech je možné využívat v rámci volného použití dle autorského zákona, avšak nelze je šířit, a to i nekomerčně. Proto jsou školy povinny učinit technická opatření k tomu, aby zabránily připojování k nevhodným serverům a zamezily tak stahování jejich obsahu. Ukázali jsme si, že i za dodržení podmínek ochrany autorských práv, je možné využít široké škály bezplatných zdrojů a dokonce i díla upravovat.

Literatura a zajímavé odkazy

www.itpravo.cz.
www.bsa.cz.
www.cpu.cz.
www.researchgate.com.
www.creativecommons.cz.

6 Ochrana před zásahy do autorského práva

Cíle

Tato kapitola uzavírá studium oblasti autorského práva. Právní úprava je vyhovující pouze tehdy, pokud dává účastníkům právních vztahů i právních jednání účinné a dostupné prostředky ochrany před neoprávněným zásahem do jejich právem chráněných zájmů. V této partii se proto seznámíme se vztahem autorského práva a rozsahem ochrany soukromí dle občanského zákoníku. Dále se zaměříme na právní úpravu postihu porušení autorských práv soukromým právem a následně právem trestním. Po prostudování této kapitoly budete vědět, jakým způsobem se chovat, abyste nezasahovali do cizích osobnostních i majetkových práv. Zároveň budete vědět, jaké jsou možnosti domáhat se ochrany, pokud jsme sami autory. V neposlední řadě si ozřejmíte, jakým způsobem může veřejná moc postihnout pachatele trestní činnosti na úseku autorských práv.

Pojmy k zapamatování

• ochrana osobnosti	• porušení smluvní povinnosti	• příčinná souvislost
• ochrana soukromí	• majetková újma	• ochrana osobních údajů
• ochrana osobnostních práv	• škoda	• trestní právo
• povinnost prevence	• nemajetková újma	• trestní zákoník
• porušení zákonné povinnosti	• náhrada škody	• trestní odpovědnost právnických osob

6.1 Ochrana osobnosti, soukromí a autorských práv v občanském zákoníku

Opakovaně jsme si v této studijní pomůcce připomínali vztah obecného a zvláštního mezi autorským zákonem a občanským zákoníkem (OZ). Rovněž jsme zdůraznili, že OZ obsahuje základní výkladová pravidla, která je nutné v soukromém právu respektovat. I při zpracování autorských děl proto musíme mít na paměti § 3 OZ, který stanoví základní zásady soukromého práva. Mimo jiné stanoví:

„Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že

Odst. 2:

- každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,*
- rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,*
- nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,*
- daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,*

- e) *vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a*
- f) *nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.*

(3) ***Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.***

Vedle tučně vyznačených částí odstavce 2, paragrafu 3 OZ k dalším korektivům jednání v rámci soukromého práva, které se vztahují k právu autorskému, patří i povinnost jednat v právním styku poctivě a nezneužívat práva.

Tyto základní zásady a ustanovení OZ o ochraně osobnostních práv je třeba mít na mysli v případě, kdy zpracováváme školní díla, kompiláty, databáze nebo autorská díla, zejména za použití internetu nebo jiných veřejně dostupných informací, například z médií.

OZ obsahuje totiž i ustanovení o **ochraně osobnostních práv**. Těmito právy se rozumí zejména ochrana **jména, dobré pověsti a bydliště osoby**. Právní úprava provedená v §§ 78 - 90 OZ je zákonným provedením základních ústavních práv na ochranu základních hodnot, jako je právo na ochranu soukromí a rodinného života. Proto žádné autorské dílo nebo zpravodajství, pokud by studenti zpracovávali vlastní studentský časopis, nesmí zasáhnout do práv jiných osob, a to jak fyzických, tak právnických.

Z hlediska ochrany osobnosti a osobních údajů je velmi významný **§ 88 OZ**, který stanoví, jakým způsobem je možné používat **záznamy pořízené bez souhlasu osoby** pro účely ochrany práv dalších osob. Zákon zde výslovně stanoví, že zásahem do osobnostních práv není, pokud jsou záznamy předány k úředním účelům, použity pro ochranu práv a právem chráněných zájmů, nebo v případě, že někdo vystoupí veřejně v záležitosti veřejného zájmu. Posledně uvedeným ustanovením jsou odstraněny pochyby, zda je možné bez souhlasu dotčených osob pořizovat například záznamy ze zasedání zastupitelstev, nebo vyvěšovat zápisy z těchto zasedání na úředních deskách obecních úřadů, či je na žádost poskytovat občanům. Je proto možné například v rámci výuky základů společenských věd pořídit reportáž ze zasedání zastupitelstva a využít ji ve výuce. Nelze však informace zkreslovat, zesměšňovat, nebo dehonestujícím způsobem, například za pomoci techniky, zobrazovat jednotlivé diskutující.

U nezletilých osob, nebo osob s omezenou svéprávností, je třeba si vyžádat souhlas zákonného zástupce či opatrovníka. Proto musí být zařízení jak školská, tak organizující mimoškolní aktivity nezletilých dětí, opatrná při jejich zveřejňování na webových stránkách školy, nebo ve školním zpravodaji. Je vždy vhodné pro pořizování záznamu, a jeho dalšího využití vyžádat si souhlas rodiče nebo osoby, která má nezletilé dítě v péči. V žádném případě nelze zveřejňovat snímky, které by mohly být vykládány jako dětská pornografie. Tento problém by mohl nastat u fotografií a videí ze školních výletů v letní době.

OZ, jako základní předpis soukromého práva, stanoví **obecnou povinnost prevence**, tedy počínat si tak, aby ke škodě nedošlo. Přes veškerou opatrnost ale každý z nás způsobí škodu, většinou nedbalostí.

OZ rozlišuje škodu způsobenou porušením zákonné a smluvní povinnosti.

O porušení zákonné povinnosti půjde u autorského práva v případech, kdy bychom si nevyžádali souhlas dědiců zemřelého autora k použití díla pro benefiční školní představení. Pokud si souhlas vyžádáme, a domluvíme se na podmínkách využití, například poskytnutí několika vstupenek pro členy rodiny autora, a nedodržíme toto ujednání, jde o **porušení smluvní povinnosti**.

OZ stanoví dva typy újmy - majetkovou a nemajetkovou.

Majetková újma se nazývá škodou a nahrazuje se především uvedením v původní stav. U porušení povinností plynoucích z autorského práva půjde těžko možné napravit škodu uvedením v původní stav. V takových případech bude spíš nositel práva požadovat, aby se narušitel zdržel dalšího závadného jednání, uveřejnil například na webových stránkách omluvu, a především poskytl zadostiučinění a náhradu škody v penězích.

Jak výše uvedeno, OZ zdůrazňuje význam tzv. **osobnostních práv**. Proto při zásahu do práva na soukromí nebo dobré pověsti, například zneužití autorova díla a jména, se nahrazuje tzv. **nemajetková újma v penězích**.

Pro uplatnění náhrady škody soudní cestou, což bude nečastější případ zejména u nemajetkové újmy, je nutné vědět:

- **kdy škoda vznikla**
- **kdo škodu způsobil**
- **zákonná či smluvní povinnost, kterou škůdce porušil.**

Výše škody nemusí být stanovena, protože často ji v okamžiku, kdy se chceme domáhat náhrady, ještě zcela neznáme. Poškozený ale musí prokázat **příčinnou souvislost** mezi vznikem škody a jednáním škůdce. Jinými slovy: bez porušení určité povinnosti by k zásahu do majetkových nebo osobnostních práv nedošlo. Zajímavým příkladem zde jsou spory na ochranu osobnosti vědců v případě veřejného prohlášení senátora, že se obohacují na vědeckých grantech - viz literatura.

V autorském právu však jsou mnohem častější spory o určení toho, kdo je autorem určitého díla, nebo komu náleží autorská a zejména majetková práva.

Velmi známým sporem je zde spor o autorství a následná práva ke světoznámým loutkám Spejbla a Hurvínka - viz literatura.

V případech určování autorství a nositele osobnostních a majetkových práv se vždy jedná o dlouhé a vleklé spory se složitým dokazováním.

Obecně lze říci, že u občanskoprávního soudu se lze domáhat například stažení neoprávněně vydaného díla, omluvy nebo náhrady škody ve formě ušlého autorského honoráře nebo náhrady nemateriální újmy za zneužití známého jména autora v rozporu s jeho zájmy - například reklama.

6.2 Ochrana právem veřejným

V právu veřejném se setkáváme s různými typy ochrany autorského práva. V samotném autorském zákoně najdeme ustanovení o přestupcích - viz kap. 2.

Při zpracování osobních údajů nesmíme opomenout zákon č. 101/2000 Sb., o **ochraně osobních údajů**. Jakékoli shromažďování osobních údajů fyzických osob, pokud se nejedná o případy přímo stanovené zvláštním právním předpisem, podléhá souhlasu této osoby nebo jejího zákonného zástupce.

Školy samozřejmě vytváří databáze svých žáků a studentů, stejně jako kontakty na rodiče, členy správní rady, apod. S výjimkou údajů veřejně dostupných, jako jsou například jména zřizovatelů u soukromých škol, která jsou zapsaná ve veřejném rejstříku nebo jiné evidenci, nebo jméno ředitele či jeho zástupců, která se běžně uvádějí i na webech škol, nelze uveřejňovat údaje o pedagogických či administrativních pracovnících, a už vůbec ne bez jejich souhlasu. U zaměstnanců škol jsou obvykle tyto souhlasy součástí pracovních smluv a u studentů je třeba si vyžádat. Pokud bychom

například na webových stránkách školy uvedli jméno šéfredaktora studentského časopisu, pak je nutné mít souhlas žáka i případně jeho zákonného zástupce, pokud se jedná o nezletilého.

Při nejzávažnějších zásazích do autorských práv přichází v úvahu i ochrana trestním právem, jako posledním prostředkem ochrany. Nejčastější postih nastává za nelegální pořizování kopií prostřednictvím internetu. Samostatným trestním řízením a odsouzením pachatele nezaniká povinnost nahradit škodu.

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) uvádí v § 270:

„Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

(1) *Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

(2) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,*

- a) *vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání,*
- b) *získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo*
- c) *dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.*

(3) *Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,*

- a) *získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo*
- b) *dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.*

§ 271 Padělání a napodobení díla výtvarného umění

(1) *Kdo padělá výtvarné autorské dílo nebo napodobí výtvarný projev jiného autora v úmyslu, aby nové dílo bylo považováno za původní dílo takového autora, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

(2) *Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,*

- a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
- b) *získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo*
- c) *dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.*

(3) *Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,*

- a) *získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo*
- b) *dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.*“

Je rovněž třeba připomenout, že k 1. lednu 2012 nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb., o **trestní odpovědnosti právnických osob**. Tento zákon umožňuje postihnout i zaměstnavatele za trestnou činnost zaměstnance, pokud tato trestní činnost souvisí s výkonem zaměstnání a zaměstnavatel z ní získal majetkový prospěch. U školských zařízení by nejčastějším postihem byl peněžitý trest.

Závěrem je nutno zdůraznit, že pouze Policie ČR a další orgány činné v trestním řízení, jako jsou státní zastupitelství a soudy, které rozhodují o vině a trestu, mohou provádět činnosti typu vstupu do obydlí nebo školy, včetně domovní prohlídky a zabavení výpočetní techniky nebo jiné dokumentace, související s autorským právem. V žádném případě organizace, jako je Česká protipirátská unie nebo Business Software

Alliance (BSA) nemají právo na žádný vstup do školských prostor nebo na to, aby jim škola či její zřizovatel dokládali, že obsah počítače či přímo software jsou pořízeny legálně.

Je však vhodné jejich webové stránky využít jako zdroj informací, neboť zde uvádějí i některé

případy, kdy byli pachatelé odsouzeni za porušování autorských práv. Rozhodnutí se týkají nelegálního stahování filmů či hudby a jejich následného rozšiřování na nosičích CD nebo DVD, jak bezúplatně, tak za úplatu, tedy prodej dalším osobám.

Kontrolní otázky

1. Vymezte pojem osobnostní práva.
2. Uveďte, jaké základní zásady soukromého práva jsou významné pro právo autorské.
3. Co si představujete pod pojmem povinnost prevence v autorském právu? Řešení konzultujte s učitelem.
4. Jaké dva typy újmy stanoví OZ?
5. Pokud by student zneužil dobrého jména pedagoga při zpracování školního díla, má pedagog nějaké nároky podle autorského zákona nebo občanského zákoníku? Řešení konzultujte s učitelem.
6. Pokud chcete uvést na webových stránkách školy jména předsedů samosprávy ve třídách druhého stupně, co k tomuto zveřejnění potřebujete z pohledu práva?
7. Uveďte, jaké činy spojuje trestní právo s porušením autorských práv.
8. Co rozumíme pod pojmem trestní odpovědnost právnických osob ve vztahu ke škole? Řešení konzultujte s učitelem.

Souhrn

V této kapitole jsme probrali možnosti obrany před zásahy do autorských práv jak prostředky práva veřejného, tak práva soukromého. Objasnili jsme si souvislosti mezi autorským dílem, autorským právem a ochranou soukromí. Zjistili jsme, že nelze bez právního důvodu zasahovat do soukromí a rodinného života jiných osob. Uvědomili jsme si, že zejména osoby nezletilé mají právo na zvýšenou ochranu. Zároveň jsme pochopili, že každý má povinnost počínat si tak, aby nezasahoval do cizích práv a nedocházelo tak ke škodám. Trestní právo pak slouží jako poslední prostředek ochrany, jestliže jiné právní mechanismy selžou, nebo jsou příliš slabé. Jsme si vědomi i toho, že trestní odpovědnost mají nejen jednotlivé fyzické osoby, ale i osoby právnické, tedy například školská zařízení.

Literatura a zajímavé odkazy

SOVOVÁ, O., SOVA, M., MITLÖHNER, M. *Právo a právní předpisy I.* Hradec Králové: Gaudeamus 2014. Kap. I. ISBN 978-80-7435-438-0. Dostupné z: <http://www.usp-uhk.cz/materialy-ke-stazeni>.

SOVOVÁ, O. *Právo a právní předpisy I.* Distanční text. Hradec Králové: Gaudeamus 2014.

MYŠKA, M et all. *Veřejné licence v České republice.* Brno: Masarykova univerzita 2014. ISBN 978-80-210-7193-3 (online verze). Dostupné z <http://flip.law.muni.cz>.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob.

Zákon č. 89/2014 Sb., občanský zákoník.

<http://www.akkt.cz/cz/aktuality/24-zastupujeme-vyznamne-vedce-ve-sporu-o-ochranu-osobnosti>.

http://www.lidovky.cz/stachova-vyhrala-spor-o-loutky-spejbla-a-hurvinka-fvs-/zpravy-domov.aspx?c=A060511_145402_ln_domov_fhohttp://zpravy.idnes.cz/soud-spejbl-a-hurvinek-patri-divadlu-dvn-/krimi.aspx?c=A050720_130830_krimi_jpl.

<http://www.zive.cz/bleskovky/bsa-rozeslala-prvni-letosni-varku-varovnych-protipiratskych-obsilek/sc-4-a-176819/default.aspx>.

www.bsa.cz.

www.cpu.cz.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7 Jiná práva duševního vlastnictví

Cíle

V této kapitole se seznámíme s dalšími právy duševního vlastnictví, která nazýváme práva průmyslová. Průmyslová práva úzce souvisejí s právem autorským a rozvíjejí ochranu specifických děl. Ve školní praxi, zejména škol průmyslových nebo uměleckých, může v rámci zpracovávání školních prací nebo odborné činnosti dojít k vytvoření autorského díla, které splní parametry ochrany průmyslových práv. Po prostudování této kapitoly budete znát základní pojmy a právní předpisy, i internetové zdroje, kde můžeme vyhledat informace. Rovněž budeme vědět, za jakých podmínek můžeme užívat díla chráněná průmyslovými právy.

Pojmy k zapamatování

• průmyslová práva	• průmyslové vzory	• patentový zástupce
• průmyslové právo	• ochranné známky	• správní řád
• vynálezy	• označení původu	• zápisná způsobilost
• užité vzory	• topografie
polovodičových
výrobků	• Úřad průmyslového
vlastnictví

Pojem **průmyslová práva** nebo průmyslové právo používá pro ochranu výsledků technické tvůrčí činnosti, což jsou vynálezy a užité vzory a výsledků průmyslového výtvarnictví - průmyslové vzory. Specifická práva na označení zboží, výrobku či činnosti nazýváme **ochranné známky** a **označení původu**.

Průmyslové ochraně podléhají též konstrukční schémata - nákresy polovodičových výrobků, tedy **topografie polovodičových výrobků**.

Vzhledem k tomu, že výsledky tvůrčí činnosti, které jsou chráněny průmyslovými právy, se obvykle používají ve více státech, nebo i po celém světě, je u těchto práv vždy nutné rozlišit ochranu národní a mezinárodní. **Mezinárodní ochranu** pak dělíme ještě na ochranu v rámci Evropské unie a celosvětovou ochranu. Vždy je však na vlastníkově práv, aby sám rozhodl, zda mu postačí **ochrana národní** nebo požaduje její širší rozsah. Vzhledem k tomu, že zajištění ochrany průmyslovým právem je činností, která je náročná právně i administrativně, zabývají se jí nejen specializovaní advokáti, ale též příslušníci regulovaného povolání s povinným členstvím v profesní komoře - **patentoví zástupci**.

Poznámka

Podrobné informace o patentových zástupcích, jejich odbornosti a kontakty na jednotlivé odborníky najdete na webu Komory patentových zástupců www.patzastupci.cz.

Jednotlivá průmyslová práva lze ochránit podáním přihlášky k **Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV)**. Tento úřad pak ve správním řízení, dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, posoudí, zda podaná přihláška splňuje náležitosti formální a především obsahové. Obsahovou náležitostí je prokázání, že předložené technické řešení nebo ochranná známka splňují tzv. **zápisnou způsobilost**.

Zápisnou způsobilostí se rozumí skutečnost, že navržené řešení je nové, název ochranné známky ještě nikdo nepoužil, nebo označení původu výrobku skutečně vystihuje jeho specifický regionální charakter.

Návrhy na zápis se zveřejňují ve Věstníku úřadu, a ve lhůtě 3 měsíce je možné proti návrhu podat námitky. ÚPV pak posoudí, zda námitky jsou důvodné a rozhodne o zápisu, nebo naopak o odmítnutí přihlášky. Strana, která se cítí poškozena, se může obrátit na správní soud, aby rozhodnutí ÚPV přezkoumal.

Řízení před ÚPV je zpoplatněno správním poplatkem.

ÚPV rovněž vede on-line databáze průmyslových práv. V těchto databázích může každý vyhledat, zda jím navržené řešení již není patentováno nebo zda ochrannou známkou, která by byla s jeho zaměnitelná, již nemá někdo zapsanu.

7.1 Vynález/patent

Pojem vynález a patent spolu úzce souvisejí. **Vynález** je výsledek tvůrčí činnosti, který je chráněn mj. autorským právem. Jde o nové nebo zcela unikátní technické řešení. **Patentem** se pak rozumí ochrana vynálezu a jeho právo jej užívat, nebo naopak poskytovat licenci, podobně jako u autorských práv. Je-li vynález zaměstnaneckým dílem, má právo podat přihlášku patentu též zaměstnavatel.

Přihláška patentu se podává na formuláři, který je dostupný na webu ÚPV a je možné ji podat též on-line. Vedle vlastní žádosti o patent, musí přihláška obsahovat popis vynálezu, popř. jeho výkresy a tzv. patentové nároky, které přesně vymezují předmět, pro nějž se ochrana požaduje. Na žádost přihlašovatele ÚPV též přezkoumá podmínky patentovatelnosti v rámci EU.

Patenty se udělují na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné. Patentovat lze nejen nové výrobky a technologie, ale i chemicky vyrobené látky, léčiva, průmyslové produkční mikroorganismy, jakož i biotechnologické postupy a produkty získané jejich pomocí. Patentovat naopak nelze objevy nebo vědecké teorie, programy pro počítače, nové odrůdy rostlin a plemena zvířat a způsoby léčení lidí a zvířat.

Patent, zapsaný v ČR, platí 20 let od podání přihlášky.

7.2 Užitný a průmyslový vzor

Užitným vzorem lze chránit technická řešení, která jsou inovativní, avšak vycházejí z již zavedených nebo známých postupů. Při podání přihlášky užitného vzoru je řízení jednodušší, neboť ÚPV vzor pouze registruje na základě splnění právních a technických podmínek. Ochrana užitného vzoru je také kratší a trvá maximálně čtyři roky. Lze ji však prodloužit o 2x tři roky, celkem tedy může být užitný vzor chráněn 10 let.

Průmyslový vzor je grafické a designerské inovativní řešení, které je vizuálně vnímatelné. Ochrana zapsaného průmyslového vzoru trvá 5 let ode dne podání přihlášky průmyslového vzoru. Vlastník průmyslového vzoru může dobu ochrany opakovaně

to vždy o 5

obnovit, a let, až na

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

celkovou dobu 25 let.

7.3 Ochranná známka a označení původu

Ochrannou známkou je označení zboží, výrobku, ale též služby. Ochranná známka může být různého typu - slovní, grafická, kombinovaná nebo 3D. Ochranná známka musí být tzv. zápisně způsobilá nejen po stránce své jedinečnosti a skutečnosti, že ji nepoužívá někdo jiný, ale též že nejde o obecné jméno, zeměpisné označení apod. Nelze například zapsat též samotné podstatné jméno typu obuv, bota nebo švec bez dalšího rozlišení přídavným jménem, grafiku a podobně. Nelze zapsat také tzv. **proslulé ochranné známky**, ani pro jiný druh zboží nebo výrobku, či služeb, K proslulým známkám náleží například Toyota, Mitsubishi nebo Becherovka či Plzeňský prazdroj. U ochranných známek se určuje tzv. třída, což vyjadřuje obsah a rozsah ochrany.

Zápisem do rejstříku ochranných známek získává vlastník ochranné známky výlučné právo na její užívání. Platnost ochranné známky je 10 let od data podání přihlášky ochranné známky, ale lze ji vždy o dalších 10 let prodloužit. Vlastník však musí známku užívat, jinak se vystavuje nebezpečí, že jiná osoba může požadovat výmaz ochranné známky z rejstříku. Tím se stane známka volnou a lze ji užívat bez ohledu na jejího původního vlastníka.

Poznámka

Seznamte se v databázi ÚPV s ochrannými známkami firmy Jan Becher.

Označení původu a **zeměpisná označení** vyjadřují, že výrobek pochází z určité oblasti nebo má určité vlastnosti, které jsou s daným regionem spojeny. Nejznámějším označením původu, které je zároveň i označením zeměpisným, je Šampaňské, jako název vína, které je možné pěstovat a zpracovávat pouze v kraji Champagne ve Francii. Jiná vína zpracovaná stejně, či obdobnou technologií, musí být označena jako vína šumivá.

7.4 Topografie polovodičového výrobku

Topografie polovodičového výrobku chrání autorský podíl na zpracování a výrobě integrovaného obvodu s jedinečnou, požadovanou funkcí. Individuální řešení a jeho znázornění je tvůrčím dílem, které podléhá ochraně. Podat přihlášku k ÚPV mohou pouze občané ČR a právnické osoby se sídlem na území ČR nebo i osoby ze států, které mají s ČR uzavřenu smlouvu o vzájemném uznávání těchto přihlášek.

7.5 Ochrana průmyslových práv

Pro všechna průmyslová práva platí, že jakmile jsou zapsána v rejstříku vedeném ÚPV, jejich vlastník má právo nejen na ochranu, ale může tato práva propůjčit **licenční smlouvu**, stejně, jako u práva autorského. Vlastník může průmyslové právo i prodat.

Zásahy do průmyslových práv, zejména práv k ochranným známkám, jsou velmi časté. Důvodem zásahů je zejména snaha o získání výhody na konkurenčním trhu. Základním

porušením práva je proto některý z typů nekalosoutěžního jednání, například klamavá reklama nebo parazitování na pověsti. V takovém případě je třeba podat buď občanskoprávní žalobu na zdržení se jednání a náhradu škody, případně i nemajetkové újmy, nebo trestní oznámení. §§ 268 a 269 trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb., upravují ochranu průmyslových práv.

Celní úřad poskytuje ochranu při přeshraničním zneužívání průmyslových práv, například vývozu padělků.

Možnost zneužití volného pohybu osob i zboží v rámci Evropské unie, stejně jako v možnosti vývozu, zejména technologií, po celém světě, vedou jednotlivé státy k uzavírání dohod o ochraně průmyslových práv. Rovněž Česká republika je členem nejvýznamnější dohody o vytvoření Světové organizace duševního vlastnictví.

Přehled právních předpisů národních i mezinárodních smluv podávají následující tabulky:

Tabulka č. 4 Vybrané mezinárodní smlouvy, jichž je ČR členem

Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví	podepsaná ve Stockholmu dne 14. 7. 1967, změněná dne 2. 10. 1979 (vyhl. č. 69/1975 Sb. ve znění vyhl. č. 80/1985 Sb.)
Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (Pařížská unijní úmluva)	ze dne 20. 3. 1883, revidovaná v Bruselu dne 14. 12. 1900, ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně dne 2. 6. 1934, v Lisabonu dne 31. 10. 1958 a ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 a změněná dne 2. 10. 1979 (vyhl. č. 64/1967 Sb., ve znění vyhl. č. 81/1985 Sb.)
Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží	ze dne 14. 4. 1891, revidovaná ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně 2. 6. 1934 a v Lisabonu dne 31. 10. 1958 (vyhl. č. 64/1963 Sb.)
Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek	ze dne 14. 4. 1891, revidovaná v Bruselu dne 14. 12. 1900, ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně dne 2. 6. 1934, v Nice dne 15. 6. 1957 a ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 a změněná v roce 1979 (vyhl. č. 65/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 78/1985 Sb.)
Protokol k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek	sjednaný v Madridu dne 27. 6. 1989 (sděl. č. 248/1996 Sb.)
Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu	ze dne 31. 10. 1958, revidovaná ve Stockholmu dne 14. 7. 1967, změněná dne 28. 9. 1979 (vyhl. č. 67/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 79/1985 Sb.)
Prováděcí řád k Lisabonské dohodě	Znění platné od 1. 4. 2002
Změny Prováděcího řádu k Lisabonské dohodě účinné od 1. 1. 2012	

Datum poslední aktualizace – 26.02.2015 13:14

Zdroj: <http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/mezinarodni-smlouvy-spravovane-wipo.html>.

Tabulka č. 5 Vnitrostátní právní předpisy

Zákon č. 14/1993 Sb.,	o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví (ve znění změn na základě zák. č. 250/2014 Sb.)
Zákon č. 221/2006 Sb.,	o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví
Zákon č. 441/2003 Sb.,	o ochranných známkách
Zákon č. 452/2001 Sb.,	o ochraně označení původu a zeměpisných označení
Zákon č. 527/1990 Sb.,	o vynálezech a zlepšovacích návrzích
Zákon č. 206/2000 Sb.,	o ochraně biotechnologických vynálezů
Zákon č. 173/2002 Sb.,	o poplatcích za udržování patentů a dodatkových ochranných osvědčení pro léčiva a pro přípravky na ochranu rostlin a o změně některých zákonů
Zákon č. 478/1992 Sb.,	o užitných vzorech
Zákon č. 207/2000 Sb.,	o ochraně průmyslových vzorů
Zákon č. 529/1991 Sb.,	o ochraně topografií polovodičových výrobků
Zákon 378/2007 Sb.,	o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (ve znění změn na základě zák. č. 250/2014 Sb.)

Zdroj: <http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/narodni/zakony.html>.

Kontrolní otázky

1. Může v podmínkách vaší pedagogické praxe vzniknout školní dílo, které by mohlo být chráněno některým průmyslovým právem?
2. Rozlište mezi vynálezem a užitným vzorem. Vyberte v on-line databázi ÚPV případy. Řešení konzultujte s učitelem.
3. Uveďte alespoň tři právní předpisy upravující průmyslová práva.
4. Vysvětlete pojem označení původu.
5. Vysvětlete, co rozumíte pod pojmem ochranná známka.
6. Jakým způsobem může chránit výrobky studentů střední škola průmyslového designu?

Souhrn

V této kapitole jsme se seznámili se základními pojmy v oblasti průmyslových práv. Rozlišili jsme si jednotlivé kategorie těchto práv a jejich obsah. Seznámili jsme se též se způsobem ochrany prostřednictvím zápisu v rejstříku Úřadu průmyslového vlastnictví. Uvědomili jsme si, že průmyslová práva vznikají obdobně jako práva autorská, a je proto možné domáhat se právní ochrany před neoprávněným zásahem. Zjistili jsme, že znalosti o autorském právu a licenční smlouvě z předcházejících kapitol, se vztahují i k této partii. Formou přehledné tabulky jsme si zafixovali nejdůležitější právní předpisy.

Literatura a zajímavé odkazy

TELEC, I., TŮMA, P. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Část E - K. Brno: Doplněk 2006. ISBN 80-7239-198-4.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

www.upv.cz.

www.patzastupci.cz.

<http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/narodni/zakony.html>.

Exkurs

Snahy o parazitování na pověsti výrobků firmy Jan Becher- Karlovarská Becherovka, s. r. o.

Karlovarská Becherovka nebo Karlovarská bylinná hořká jsou rovněž jedněmi ze světově proslulých ochranných známek a zároveň označení původu. Snahy o falsifikaci základního poznávacího znaku - lahve a rovněž etikety s kalíškem, jsou příznačné již od počátku vzniku firmy a jejího známého likéru. Velkého rozmachu doznaly pokusy o parazitování na pověsti zejména po roce 1990, kdy byly otevřeny hranice. Na příhraničních trzích bylo možné nakoupit zboží v padělaných lahvích od bylinného likéru. Na následujících fotografiích, které byly pořízeny pro účely celního úřadu, najdete porovnání originální lahve, jejíž design i ochranné prvky, zejména hologram na etiketě, byl výrobce nucen zavést, z důvodu ochrany před různými napodobeninami. Zajímavá je též snaha o vyvolání klamavého dojmu, že Mariánský lázeňský likér je výrobkem firmy Jan Becher, neboť zneužívá její charakteristické znaky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MARIÁNSKÝ LÁZEŇSKÝ LIKÉR

Bylinný likér vyráběn dle původní receptury likérky Mossler z roku 1875.

Pečlivý výběr bylin a koření dává tomuto lázeňskému likéru velmi lahodnou sladcehořkou chuť, medovou barvu a harmonickou vůni. Doporučujeme podávat vychlazený, nebo v kombinaci s chlazenými nealkoholickými nápoji.

Ochutnejte Mariánské míchané nápoje:

- ↪ 4cl Mariánský likér, 20cl tonic, plátek citronu, led.
- ↪ 4cl Mariánský likér, 15cl juice černý rybíz, 5cl soda, led.

Datum výroby/spotřeby: viz uzávěr/bez omezení.

Složení: velejemný lih, demi voda, cukr, bylinný výtažek

Vyrábí: HERBA ALKO® s.r.o., Palackého 16, 747 91 Štítina

e-mail: info@herbaalko.cz, <http://www.herbaalko.cz>, PN022

70cl

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Typy padělků originálního bylinného likéru Karlovarská Becherovka na území ČR za období 1999-2004, včetně porovnání s originálem.

Fotografie obalu originálního výrobku bylinného likéru Karlovarská Becherovka používaného JBKB od října roku 2003.

KŘIMOV

Padělek originálního bylinného likéru Karlovarská Becherovka, který byl zachycen na území ČR v polovině roku 2003.

Papírový krk, který
není spojen s
uzávěrem

Papírový krk, který
není spojen s
uzávěrem

SLOVDRINK

Padělek originálního bylinného likéru Karlovarská Becherovka, který byl zachycen na území Slovenské republiky v roce 2003.

Zdroj: archiv autorky s laskavým svolením firmy Jan Becher- Karlovarská Becherovka, s. r.o., pro použití v rámci výukových účelů.

8 Banka otázek

- 1) Právo můžeme definovat jako:
 - a) **Hodnotový systém**
 - b) Pružný systém
 - c) Soukromý systém
 - d) Přísný systém
- 2) Dle metody právní úpravy rozlišujeme:
 - a) Živnostenské a soukromé
 - b) Veřejné a autorské
 - c) **Veřejné a soukromé**
 - d) Soukromé a občanské
- 3) Do struktury právní normy nepatří:
 - a) Dispozice
 - b) Hypotéza
 - c) **Pravidlo**
 - d) Sankce
- 4) Hmotně právním předpisem není:
 - a) Autorský zákon
 - b) Trestní zákoník
 - c) Občanský zákoník
 - d) **Trestní řád**
- 5) Procesním právním předpisem je:
 - a) **Správní řád**
 - b) Živnostenský zákon
 - c) Zákon o regulaci reklamy
 - d) Občanský zákoník
- 6) Občanský zákoník nestanoví jako výkladové pravidlo:
 - a) Dodržování sjednaných závazků
 - b) Jednání v souladu s dobrými mravy
 - c) **Soulad práv a povinností s občanským soudním řádem**
 - d) Soulad výkladu zákona s Listinou základních práv a svobod
- 7) Určete, ve které dvojici najdete obecný a zvláštní právní předpis, které se k sobě vztahují:
 - a) **Občanský zákoník a autorský zákon**
 - b) Trestní řád a správní řád
 - c) Zákon o obchodních korporacích a autorský zákon
 - d) Živnostenský zákon a trestní zákoník
- 8) Autorské právo je:
 - a) **Veřejné právo nemajetkové**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- b) Soukromé právo majetkové
 - c) Veřejné právo majetkové
 - d) Ani jedna odpověď není správná
- 9) Autorem může být
 - a) Fyzická osoba
 - b) Fyzická i právnická osoba
 - c) Právnická osoba
 - d) Zletilá fyzická osoba
- 10) Autorské právo má složku:
 - a) Jen majetkovou
 - b) Jen osobnostní
 - c) Majetkovou i osobnostní
 - d) Ani jedna odpověď není správná
- 11) Bernská úmluva o ochraně duševního vlastnictví byla uzavřena:
 - a) V 18. století
 - b) V 19. století
 - c) Ve 20. století
 - d) V 21. století
- 12) Autorským dílem není
 - a) Myšlenka na vytvoření jezdeckého sousoší
 - b) Jezdecké sousoší
 - c) Obraz kavalerie
 - d) Radeckého pochod
- 13) Ochrany jako autorské dílo nepožívá:
 - a) Počítačový program
 - b) Databáze absolventů školy
 - c) Studijní distanční text
 - d) Plagiát
- 14) K autorským právem chráněným dílům nenáleží:
 - a) Napodobenina sochy umístěná na školní zahradě
 - b) Učebnice biologie pro 8 třídu
 - c) Mapa okolí školy, vytvořená pro účely orientačního závodu
 - d) Školní pantomimické představení
- 15) Předmětem úpravy autorského zákona nejsou
 - a) Pojem autor
 - b) Pojem autorské dílo
 - c) Průmyslová práva
 - d) Práva k databázi
- 16) Právy souvisejícími s autorským právem nejsou:

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- a) Práva na výživné
 - b) Osobnostní práva
 - c) Majetková práva
 - d) Licenční práva
- 17) Autorské právo:
- a) Lze prodat
 - b) Nelze prodat u
 - c) Lze prodat na dobu života autora
 - d) Lze prodat po smrti autora
- 18) Propůjčit právo užívat dílo je možné:
- a) Smlouvou o dílo
 - b) Kupní smlouvou
 - c) Licenční smlouvou
 - d) Směnnou smlouvou
- 19) Právo výrobce zvukového záznamu trvá:
- a) 20 let od pořízení záznamu
 - b) 30 let od pořízení záznamu
 - c) 40 let od pořízení záznamu
 - d) 50 let od pořízení záznamu
- 20) Právo autora knihy je chráněno:
- a) 70 let od zveřejnění knihy
 - b) 70 let od napsání knihy
 - c) Do 70 let života autora
 - d) 70 let po smrti autora
- 21) Školním dílem není:
- a) Bakalářská práce
 - b) Diplomová práce
 - c) Portrét namalovaný studentem umělecké školy jako absolventské dílo
 - d) Studijní pomůcka zpracovaná pedagogem
- 22) Autorem zaměstnaneckého díla může být:
- a) Jen pedagog školy
 - b) Každý zaměstnanec, pokud dílo vytváří v rámci svých pracovních úkolů
 - c) Jen zaměstnanec, který je zaměstnán na pracovní poměr
 - d) Jen zaměstnanec, který je zaměstnán alespoň na dohodu o provedení práce
- 23) Osířelé dílo je dílo:
- a) Napsané sirotkem
 - b) Lidové dílo
 - c) Napodobující jiné dílo
 - d) Jehož autor není znám

24) Zlidovělým díle je dílo:

- a) Jehož autor není znám a je součástí národní kultury
- b) Jehož autor je znám a je součástí národní kultury
- c) Nepožívající autorské ochrany
- d) Použité poprvé ve školní praxi

25) Volné dílo je dílo:

- a) Které je možné využít bezplatně za předpokladu uvedení autora a citací autora
- b) Které je možné využít bezplatně a nemusí se citovat a uvádět autor
- c) Jehož autor zemřel
- d) Jehož autor není znám

26) . Kolektivní je dílo:

- a) Které má nejméně 4 autory
- b) Které má nejméně 3 autory
- c) Které má dva nebo více spoluautorů
- d) Které vznikne v třídním kolektivu

27) Kolektivní správce autorských práv není:

- a) Ochranný svaz autorský
- b) Dilia
- c) Intergram
- d) Ministerstvo kultury

28) Za kompilát je možno označit:

- a) Encyklopedii
- b) Napodobeninu známého obrazu
- c) Vědeckou monografii
- d) Remake filmu

29) Plagiát je:

- a) Originální zpracování známých informací
- b) Využití jiného díla s uvedením autora pro vlastní dílo
- c) Využití jiného díla a jeho předložení jako díla vlastního
- d) Využití autorského díla pro výuku ve škole

30) Využití autorského díla pro výuku ve škole:

- a) Je zákonem zakázáno
- b) Není zakázáno, je považováno za neetické
- c) Je zakázáno normou ISO 9000
- d) Je povolené u kolektivních děl

31) Autorská práva:

- a) Jsou předmětem dědictví
- b) Nejsou předmětem dědictví
- c) Dědí je pouze nezletilé děti
- d) Dědí pouze zletilé děti a manžel

32) Licenční smlouva je upravena:

- a) **Občanským zákoníkem**
- b) Trestním zákoníkem
- c) Autorským zákonem
- d) Nemá vůbec upravena

33) Grafické zpracování uživatelského rozhraní:

- a) Je chráněné stejně jako počítačový program
- b) Je chráněné jako autorské dílo
- c) **Není chráněno jako autorské dílo**
- d) Ani jedna odpověď není správná

34) Oprávněný uživatel software:

- a) Nesmí pořídit záložní kopii software
- b) **Může pořídit záložní kopii software**
- c) Může pořídit kopie software nad rámec licenční smlouvy
- d) Může software prodat, když už jej nepotřebuje

35) Pokud se uživatel podílí na dalším vývoji software:

- a) **Může se stát jeho spoluautorem**
- b) Nestane se jeho spoluautorem
- c) Jedná protiprávně
- d) Dopouští se plagiátorství

36) Licence Creative Commons:

- a) Jsou jen informací pro uživatele a autory
- b) Zakazují využití díla
- c) **Upravují podmínky, za kterých je možné dílo využívat a šířit**
- d) Neexistují

37) tento piktogram znamená:

- a) Dílo není chráněno jako autorské
- b) **Je nutno uvést autora a název díla, a jakým způsobem bylo dílo upraveno**
- c) Dílo nelze upravit a šířit
- d) Dílo lze šířit pouze, pokud autor dostane honorář

38) tento piktogram znamená:

- a) Dílo je osiřelé
- b) Dílo je volné
- c) Dílo nelze upravovat

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

d) Dílo lze upravovat

39) Při porušení prvků licence CC:

- a) Je její obnovení nemožné
- b) Je její obnovení možné v případě nápravy do 30 dnů
- c) Není nutné hradit škodu
- d) Je narušitel vždy trestně odpovědný

40) Uvedením díla pod licenci CC autor:

- a) Nesouhlasí se šířením díla
- b) Nevzdává se nároku na honorář
- c) Vzdává se autorských práv
- d) Souhlasí se šířením díla bez nároku na odměnu

41) Open access znamená:

- a) Dílo je volně přístupné, ale nesmí být dál šířeno
- b) Dílo je volně přístupné a může být dále upravováno
- c) Dílo je volně přístupné a nemusí být uváděn autor
- d) Dílo je volně přístupné, může být využito jako zdroj s uvedením autora a citacemi

42) Při pořizování fotodokumentace ze školního výletu:

- a) Postačí souhlas žáků
- b) Souhlas rodičů je třeba jen po zveřejnění
- c) Souhlas zákonného zástupce je nutný
- d) Postačí souhlas žáka, pokud je starší 14 let

43) Benefiční školní představení pro veřejnost:

- a) Nevyžaduje souhlas autora použitého díla
- b) Vyžaduje souhlas kolektivního správce autorských práv použitého díla výkonného umělce
- c) Vyžaduje souhlas autora použitého díla
- d) Vyžaduje jen souhlas obecního úřadu

44) Porušení práva k databázi:

- a) Není nikdy trestným činem
- b) Je jen správní delikt
- c) V závislosti na výši způsobené škody může být trestným činem
- d) Je jen porušením soukromého práva

45) Pořizování fotografií ze společného koupání nezletilých žáků na výletě a jejich vystavení na školním webu může být trestným činem.

- a) Za tento čin je zodpovědný jen autor fotografií
- b) Za tento čin může být zodpovědný jen autor fotografií a správce webu
- c) Za tento trestný čin může být zodpovědný autor fotografií, správce webu i právnická osoba, zřizovatel školy
- d) Za tento trestný čin je zodpovědný jen pedagogický dozor na výletě

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

46) Průmyslová práva:

- a) Nepatří k právům duševního vlastnictví
- b) Nejsou zákonem chráněna
- c) Jsou chráněnými právy duševního vlastnictví
- d) Ani jedna odpověď není správná

47) Průmyslová práva nejsou:

- a) Práva k ochranným známkám
- b) Označení původu
- c) Práva k počítačovému programu
- d) Práva k topografii polovodičových výrobků

48) Průmyslová práva se zapisují do veřejného rejstříku vedeného

- a) Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže
- b) Úřadem pro ochranu osobních údajů
- c) Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním
- d) Úřadem průmyslového vlastnictví

49) Řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví je řízení:

- a) Občanskoprávní
- b) Trestní
- c) Správní
- d) Zvláštní

50) Chráněný označením původu není:

- a) Třeboňský kapr
- b) Olomoucké tvarůžky
- c) Karlovarská bylinná hořká
- d) Korejské huyundai

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ